

hiruka

152. zenbakia
2019ko azaroa

**Aniztasuna izango
da gure ezaugarria
etorkizunean**

IMMIGRAZIOA URIBE KOSTAN Mitoak eta errealitateak

hiruka

HIRUKA kooperatiba elkarte

Helbidea: Martikoena, 16, 2.a · 48992 GETXO

e-posta: hiruka@hiruka.eus

Posta-kutxa: 171

Telefona: 944 911 337

Publizitatea: Maria Gorostiola

Erredakzioa: Unai Brea, Iker Rincon Moreno,
Hodei Torres

Diseinua: Artefakto

Administrazioa: Ziortza Merino

Zenbaki honetako kolaboratzaileak:
Iñaki Etxegia, Kerman Santiago, Eunat Muruaga,
Oier Iturralde, Riki Mutuberria, Izaskun Rodriguez,
Iñigo Astiz eta Asier Barruetabeña

Filmazioa eta Inprimategia: Comeco Gráfico

Lege-gordailua: BI-2022-2014

ISSN: 2386-98-95

Ale-kopurua: 5.000

CC-BY-SA

Erakunde laguntzaileak

Bizkaia
foru aldundia
diputación foral

Aldizkari honek Bizkaiko Foru
Aldundiaren laguntza jaso du.

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

Kultura eta Hizkuntza Politika
Sailak (Hizkuntza Politikarako
Sailburuordetzak) diruz lagundua.

Immigrazioa Uribe Kostan

Aurkibidea

- 4 Gurera etorritakoen mitoak eta errealitateak
- 12 Hizkuntzaren zalantzategia
- 13 Gaurko bizimoduak
- 14 Eskolako hegiak
- 15 Zientzia etxeko atarian
- 16 Plentziako ontzi-amarralekuen berrantolaketa, ezbaian
- 18 Hirudika: Gobela ibaia
- 24 Elkarriketa: Anabel Landa, Uribe Kostako Mankomunitateko presidentea
- 28 Indaba artean «herria» egiten
- 31 Musikhariak: Zetalau
- 32 Herri-kiroak Getxon
- 33 Ainhoa Azurmendi
- 34 HIRUKA Eguna
- 36 Hirukira Olgetan

24

«Ez daukat nire burua politikaritzat»

Gobela ibaiaren sekretuak, agerian

18

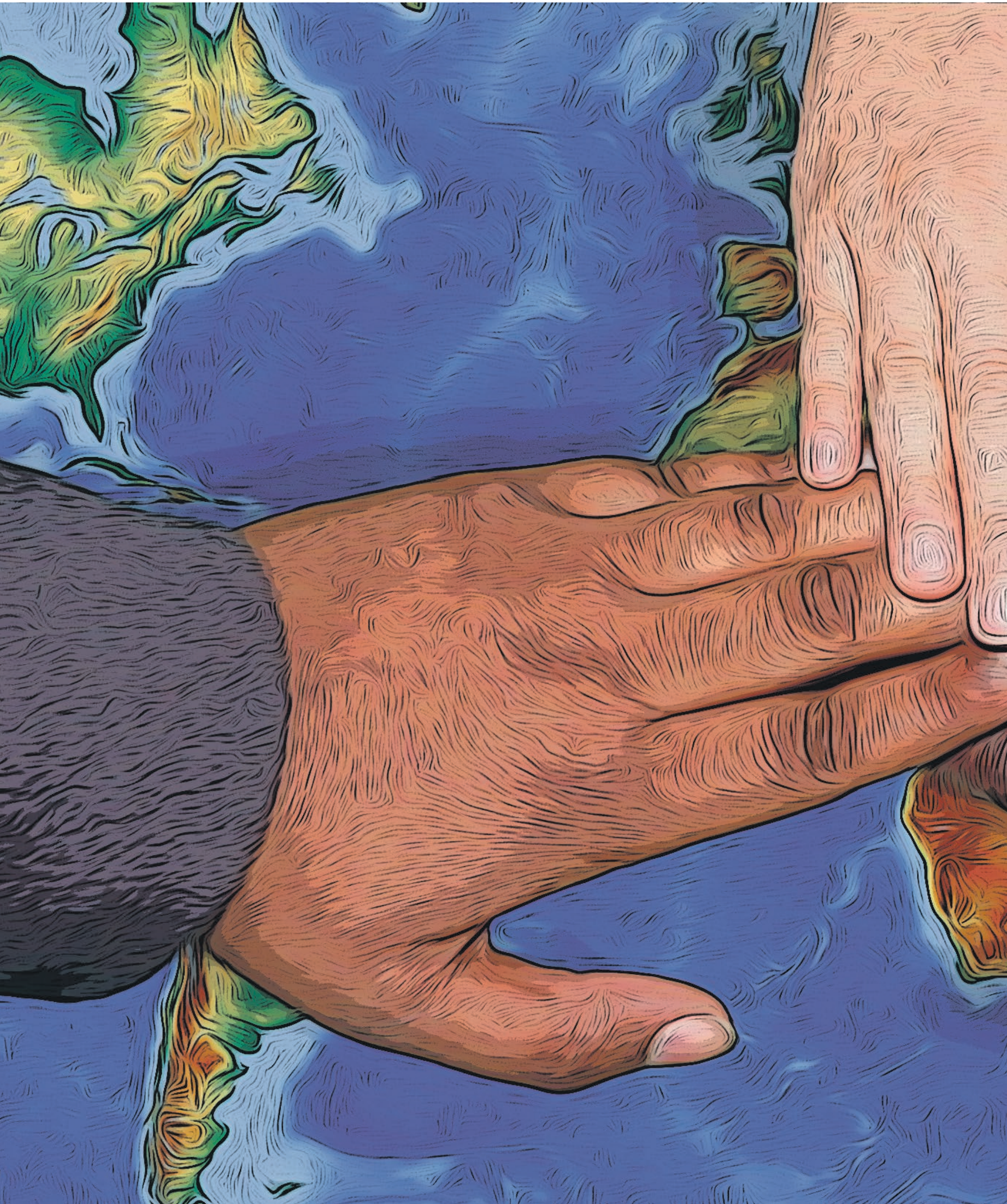
32

**«Jendea herri-kiroletan
murgiltzea da gure
helburua»**

33

**Emakumezko
kirolaren inguruan
hausnarrean**

Kolore askogaz margotuko da jendarte

Migrazioa mundu osoan ematen den fenomeno da; betidanik existitu da. Leku batetik bestera mugitzea gizon-emakumeen garapena bermatzeko ezinbesteko ekintza da, behar-beharrezkoa. Hala ere, mugimendu horien inguruan hainbat eztabaida piztu dira azkenaldian, xenofobia hauspotzen duten hainbat klixé, zurrumurru eta gezurrez josita. Euskal Herria, baita Uribe Kosta ere, Europako «anomalía» bat izan da urte luzez migrazioari dagokionez, «berandu» heldu delako fenomeno hori hona. Gaur egun atzerrian jaiotakoen zenbatekoa gizartearen % 10 ingurukoa da, eta kopuru hori apurka-apurka igotzen joango da XXI. mendean zehar, ekonomia indartsu dagoen bitartean, adituen arabera.

TESTUAK: IKER RINCON MORENO ILUSTRAZIOA ETA INFOGRAFIAK: ARTEFAKTO ▶

Historiaurrean hasitako fenomenoak dugu migrazioa; horren abiapuntu argia dugu Paleolito garaian *Homo Sapiens*ak Afrika atzean utzi eta mundu osora hedatu zirenekoa, orain dela 200.000 urte. Neolitor bitartean, leku batetik bestera ibili ziren gure arbasoak, nomada modura, bizirauteko beharrezkoak zituzten lehengaiak topatzeko, arriskuetatik ihes egiteko eta leku atseginetan deskantsatzeko, besteak beste. Apurka-apurka, giza populazioak leku finko batean kokatzea ahalbidetu zuten aurrerapen teknologikoak agertu ziren, hala nola nekazaritza eta abeltzaintza; 9.000 urte igaro dira horri esker lehenengo establimendu sedentarioak sortu zirenetik Ekialde Hurbilean. Horren efektu nagusia herri eta hirien sorrera eta zibilizazioen garapena izan zen arren, leku batetik bestera joateko joera ez zen amaitu sedentarismo horregaz; hainbat premiak eraginda, gizon-emakumeek sorterrria alde batean uzteko eta beste leku batera joateko beharra izaten dute oraindino ere, ezinbestean.

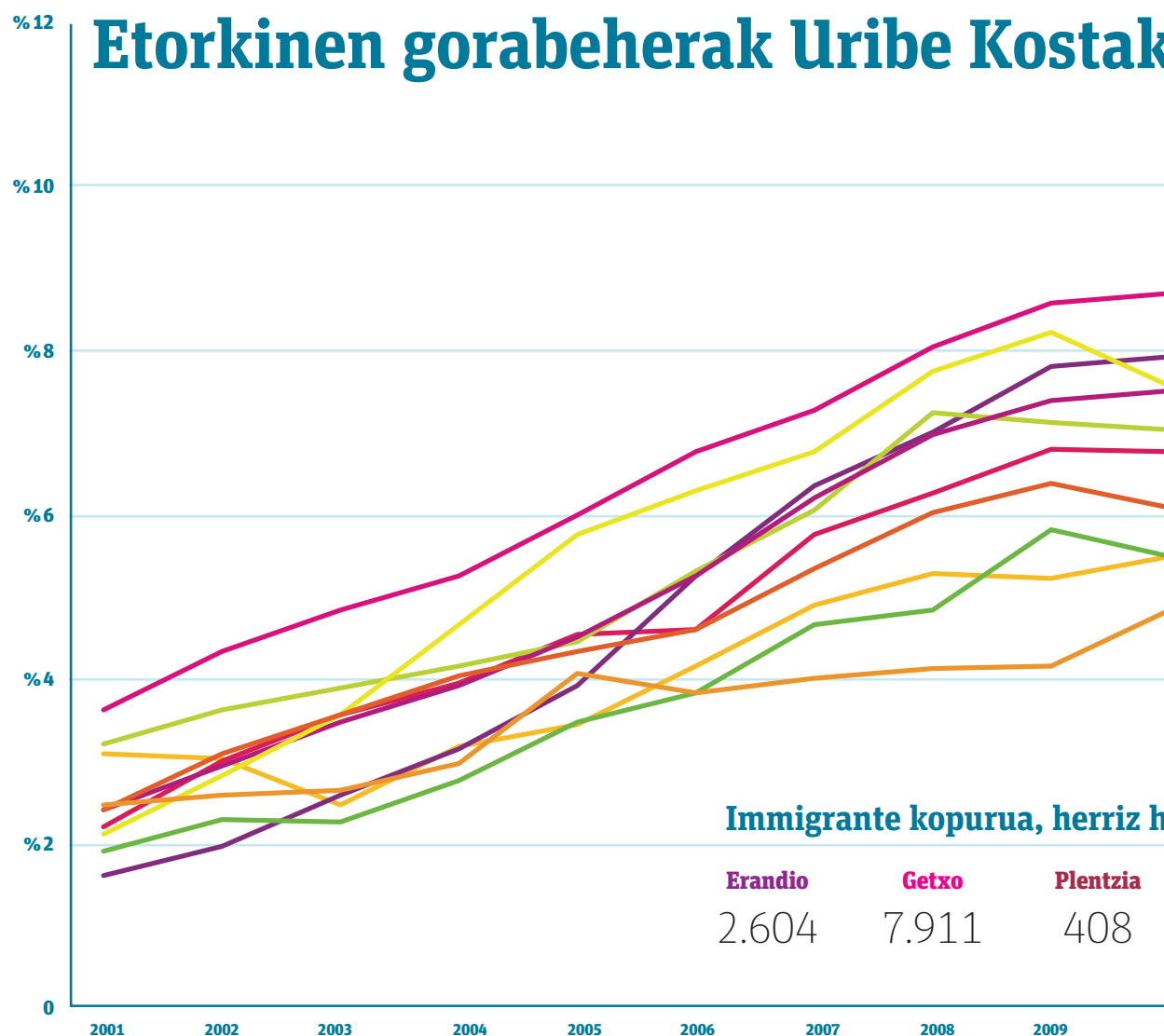
Pertsona bat jaio edo bizi den lekua utzi eta beste batera aldi luze baterako joatea da migrazio-mugimendu bat. Mota bi bereizi ohi dira: joaten direnak, emigranteak; eta etortzen direnak, immigranteak. Askotarikoak izan daitezke migrazioa jotzeko arrazoiak; batzuk orokorrak dira, baina beste asko pertsonalak izan daitezke. Hala ere, denen artean lau dira nabarmendu beharrekoak: ekologikoak, ekonomikoak, politikoak eta belikoak. Ekologiari lotutako migrazioak hondamendi naturalen ondorioz sortutakoak izaten dira, hala nola lurrikarak, suteak edo urakanak sortzen direnean bizilekua utzi behar izaten denean. Arrazoi ekonomikoengatik migratzea ere oso ohikoa da; pertsonen euren sorterrria utzi behar izaten dute bertan dagoen garapen faltagatik edo herrialdearen krisi ekonomikoagatik. Hala, gizon-emakumeek migratu egiten dute aukera hobeko bila euren bizitza proiektuak garatu ahal izateko. Politikaren ondorioz migratu behar dutenek, aldiz, euren askatasuna edo bizitza arriskuan dagoenean eman ohi da, intolerantzia edo irmokeria politikoagatik, besteak beste. Azkenik, gerra batetik ihes egiteko beharagatik lekualdatzen direnak ere badira; azken horiek, normalean, ondoko herrialdeetara joaten dira.

MIGRAZIOA URIBE KOSTAN. Ikus daitekeenez, askotarikoak dira migratzeko arrazoiak, eta mundu osoan ematen dira, baita gurean ere, hemen, Uribe Kostan. Kanpora joan edo gurera etortzeko beharra; emigranteak eta immigranteak, alde bietarako migrazioak daude. Alde bietara migratzeko arrazoi nagusia ekonomikoa da gaur egun; pobreziatik ihes egitea, lan hobeko baten bila joatea edo, sinpleki, etorkizun oparoago bat lantzeko nahia izatea.

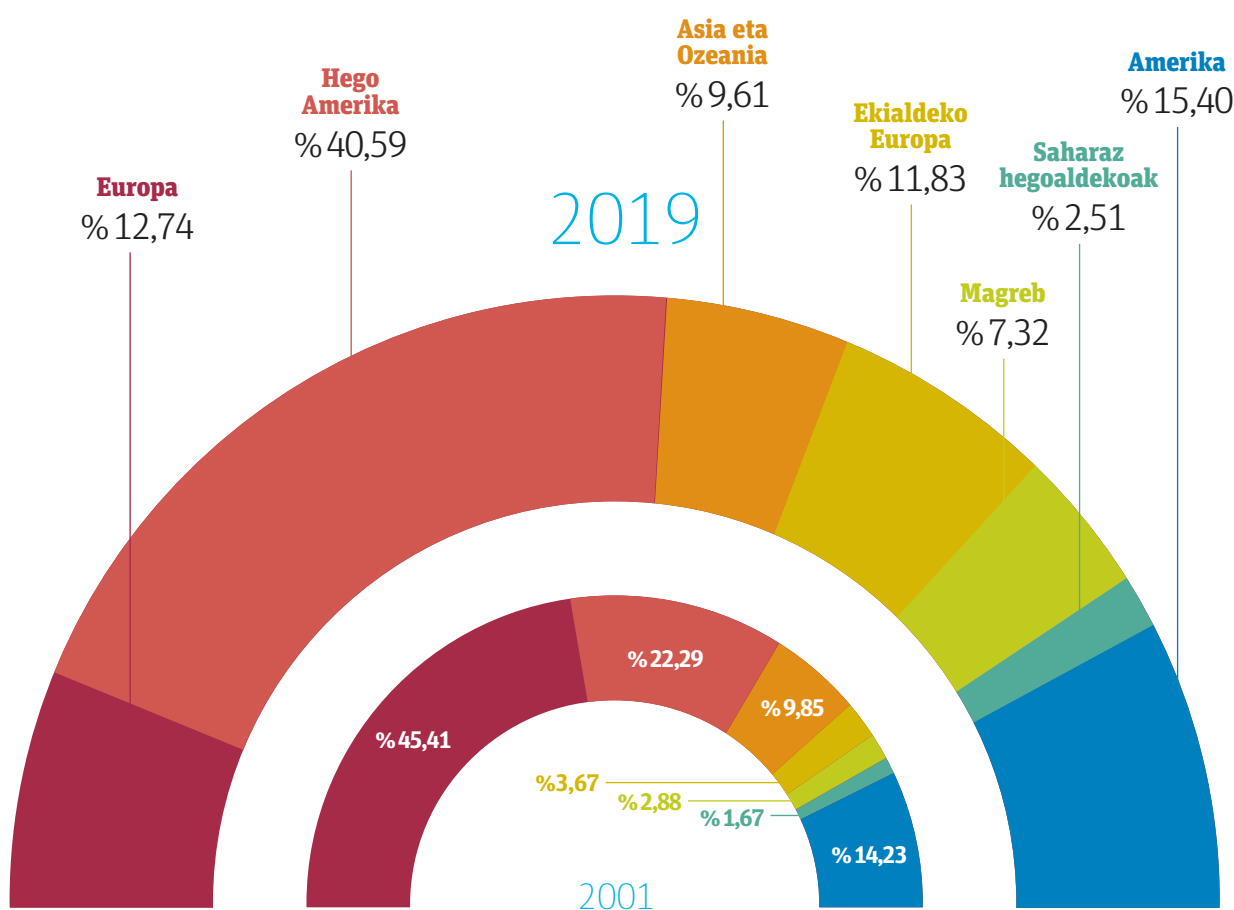
Migrazio mugimendu horien inguruan hainbat eztabaida piztu dira azkenaldian, xenofobia hauspotzen duten hainbat klixex, zurrumurru eta gezurrez josita. Horietatik denetatik kalean gehien entzun daitekeena da immigrante «gehiegi» dagoela gurean; baina, benetan hala da? Eustatek emandako datuen arabera, kanpoan jaio direnen ehunekoa ez da %10 baino gehiago Euskal Herrian, ezta Uribe Kostan ere.

Arkaitz Fullaondo Ikuspegi Immigrazioaren Euskal Behatzailearen kideak azaldu digunez, Euskal Herriko migrazio-dinamikak espainiar Estatuaren logikaren barruan kokatu behar dira: «2000tik 2008ra bitartean Espainiako Estatuako ekonomia oso azkar hazi zen; jendea behar zen lan egiteko eta, horregatik, zortzi urtean ia bost milioi etorkin hartu zituen estatuak. Ordura arte, Europar immigratzaile gutxien zituen lurraldea zen Espainia (Euskal Herria barne), eta denbora gutxian, etorkin gehien jasotzen zutenen artean kokatu zen».

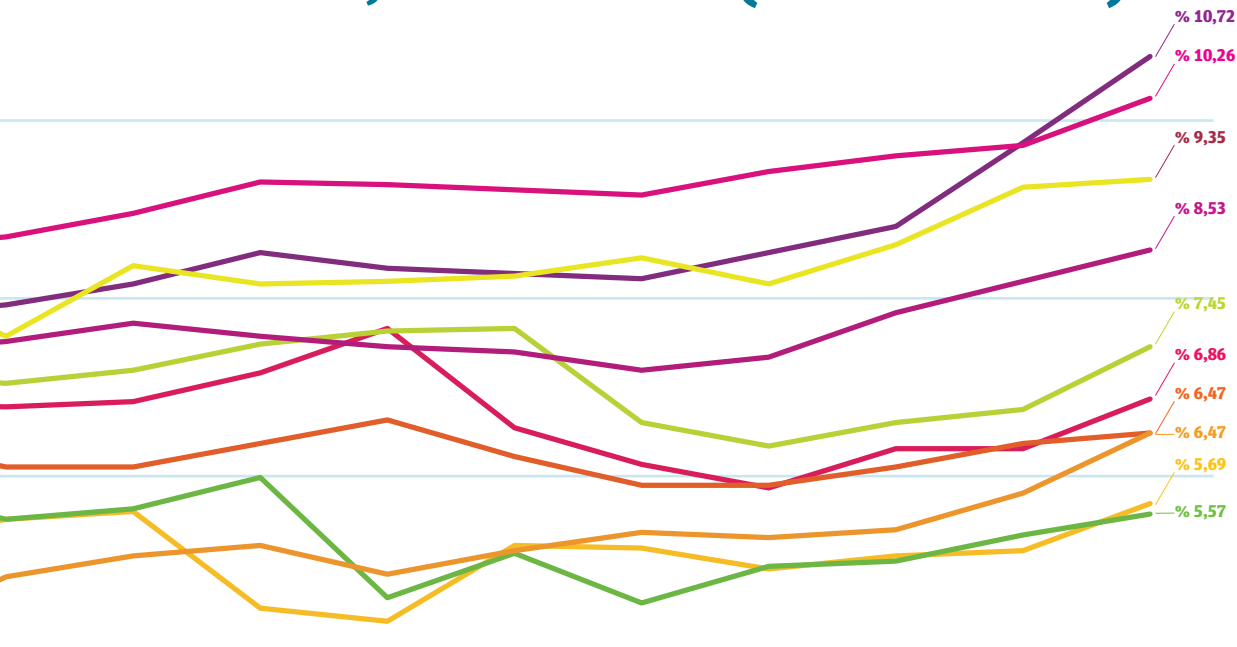
Krisialdi ekonomikoa heldutakoan, aldiz, fluxu hori gelditu eta egoera orekatu egin zela azaldu du adituak. Orain, berriz, ekonomia hazten hasi da eta, horregaz batera, immigrazioak ere gora egiten hasi dira. Hala ere, migrazio-prozesu hori normala dela dio Ikuspegikoak: «Historikoki izan beharko genituzkeen

Non jaio dira Uribe Kostako immigranteak

ko herrietan, urtez urte (2001-2019)

erri (2019)

Leioa	Gorliz	Berango	Sopela	Urduliz	Barrika	Lemoiz
2.659	434	496	838	278	87	69

Iturria: Eustat

peak? (2001/2019)

Hego Amerikatik etorritakoak dira gehiengoa eskualdean (2019)

pertsona migratzaileak baino gutxiago izan dugu bertoko gizarte eta eredu ekonomikoagatik. Orain, aldiz, hori aldatu egin da, immigrazioa gora doa eta horixe izango da euskal gizartearen ezaugarri handienetako bat XXI. mendeko Euskal Herrian».

Espainiako egoeragaz alderatuta, Euskal Herrira are beranduago heldu zen immigrazioaren fenomeno. Izan ere, Fullaondoren berbetan, Euskal Herria «anomalia» bat izan da orain dela gutxira arte European, ekonomia indartsua izan arren, ez delako migrazio-fluxu askorik egon. Susperraldi ekonomikoaren garaian (2000-2008), bertoko lan-merkatua Espainiakoa baino espezializatuagoa eta txikiagoa zen, eta lan informalek ez zuten beste lurralde batzuetan adinako pisurik.

«Landa eremu askorik ere ez dago hemen, Araba eta Nafarroa hegoaldean izan ezik. Era berean, lana oso erregulatuta dago; sindikatuek ez dute kontraturik gabeko lana onartzen eta indartsu daude hemen. Ezinezkoa da hemen fabrika batean kontraturik gabe lan egitea; baldintza txarretan egon daitezke, bai, baina kontratu barik ez», azpimarratu du Fullaondok. Hala, Euskal Herrian poliki-poliki hasi zen immigrazioa, krisialdi ekonomikoa hasi zen arte. Adituak gogoratu duenez, garai horretan hasi ziren pertsona migratzaileak gurera etortzen, bertoko ekonomia oraindino indartsu zegoelako Espainiakoagaz alderatuta, 2012ra arte: «Urte horretan kolpatu zuen krisiak hemengo ekonomia, eta hemen ere migrazio-fluxua orekatu egin zen. Orain, aldiz, goraldi ekonomikoa dela eta, berriro hasi dira migratzaileak etortzen».

JATORRI ASKOTARIKOAK. Mundu osotik etorritakoak ditugu gure artean, baina denetan populazio handiena osatzen dutenak Hego Amerikatik heldutakoak dira. Ondoren European jatorria dutenak daude, eta gutxienak Afrikakoak eta Asiakoak. Izan ere, askotariko arrazoiak egon daitezkeen arren, gurera etortzen diren gehienak migratzaile ekonomikoak dira; migratio-fluxuen gorabeherak ekonomiak bizi duen egoeragaz dute eragin zuzena.

Leku batetik besterako migratzaileen profilak eremu horretako lan-merkatuagaz du eragin zuzena. Hala, Lekeition eta Ondarroan senegaldarrak aurki daitezke, arrantza-guneak direlako horiek; gurean, aldiz, latinoamerikarrak daude, hizkuntzari esker zerbitzuen merkatuan arazo handirik gabe egin dezaketelako lan, berbarako zaintza-lanetan, etxeak garbitzen, tabernetan edo fruta-dendetan, besteak beste. Ekialdeko Europatik etorritako gizon-emakumeak beste profil batekoak izan ohi dira: «Emakumeek zaintzan egiten dute lan, baina gizonak industrian eta obretan ibili ohi dira, lan horiek gauzatzeko beharrezkoa den prestakuntzarekin etortzen direlako euren sorterritik».

Afrikar jatorria dutenak, aldiz, arazo gehiago izan ohi dituzte lana topatzeko eta langabezia-tasa handia dute: «% 40k inguruk ez du lanik aurkitzen; euren pobrezia-tasa oso altua da», Fullaondoren berbetan. Horren zergatia da, Ikuspegiko adituaren arabera, Magrebetik eta Saharaz hegoaldeko etorritakoak estigmatizatuta eta diskriminatuta daudela. Gainera, orokorrean eurak oso herrialde txiroetatik etorri ohi dira, eta prestakuntza-maila ere ez da oso altua. Ondorioz, lan-merkatuan sartzeko zailtasun handiak dituzte, ez dituztelako beharrezkoak diren profilak betetzen.

Arazoak izaten dituzte paperak eskuratzeko orduan ere: «Asko egoera irregularrean daude hemen, eta kostatu egiten zaie beharrezkoak diren paperak lortzea». Saharaz azpikoen artean, gainera, adituak azaldu duenez, «ekonomia-sare batzuk sortu dira, kalean saltzen ibiltzen direnen artean, adibidez. Bizirau-teko dinamika batzuetan sartzen dira, eta oso zaila egiten zaie beste enplegu bat lortzea». Izan ere, enplegu bat lortzea da paperak lortzeko eta egoera erregularizatzeko bide nagusia. «Hala, lan-merkatuan enplegarritasun handiena dutenak erraztasun gehiago izango dute paperak lortzeko; eta horiek Hego Ameriketatik etorritakoak dira, hizkuntzagatik».

ALOKAIRUEN MERKATUA. Uribe Kosta eskualdearen ezaugarri berezietako bat da etxebizitzaren prezioa oso altua dela, Getxon batez ere. Espainiako Sustapen Ministerioak 2017an emandako

datuen arabera, espainiar Estatuan etxea erosteko bosgarren udalerririk garestiena da Getxo. Hala ere, Fullaondok gogoratu duenez, ez da berdina Areetan edo Itzumbaltzeta/Romon bizitzea, ezta Leioa erdigunean edo Lamiakon zein Pinuetan ere. «Uribe Kostako zati handi bat urbanoa da, eta ezberdintasunak dau- de auzo batetik bestera». Era berean, migrazio-prozesu batean etapa ezberdinak daudela dio, «eta horiek oso lotura estua dute etxebizitzarekin dagoen erlazioarekin». Pertsona migratzaileek, leku berri batera heltzen direnean, ez dute segituan etxebizitza bat alokatzen; «lehenik eta behin, senide edo lagun baten etxera joaten dira, aukera hori izatekotan. Bestela, ohe bat alokatuko dute gela batean; gero gela osoa eta, ondoren, gauzak hobeto doazenean, etxebizitza osoa. Seguruenik, azken kasu horretan, alokairu osoa ordaintzeko gela batzuk alokairuan jarriko ditu baita ere. Eta, azkenik, gauzak oso ondo doazkionean pertso- na horri, etxea erosiko du». Hala, pertsona migratzaileak bes- te merkatu batean mugitu egiten dira, «logelen alokairuaren merkatuan, alegia. Hala ere, egoera hori ez da oso arraroa gaur egun. Izan ere, bertokoak izan arren, gazte askok etxebizitzak konpartitzeko beharra izaten dute inguruotan, ezinezkoa egiten zaiolako alokairu oso bat euren kabuz ordaintzea».

ANIZTASUNAREN GIZARTEA. Gaur egungo gizartea azken ha- markada bietan emandako migrazio-prozesu horren ondorioa da. Aniztasuna areagotu egin da. Hala ere, horrek ez du zertan arazo bat izan. «Tentsioak sortu dira inoiz, baita elkarbizitzara- ko arazoak ere. Hala ere, horiek kudeatzen ikasi beharko dugu ezberdintasun sozialik ez emateko. Ez diogu ikuspuntu dramati- ko batetik heldu behar erronka horri gizarte justu, kohesionatu eta berdintasunean oinarritutako bat eraiki ahal izateko», Ikus- pegikoaren arabera.

Esan bezala, immigrazioak gora egin du azkenengo urteo- tan, eta tendentzia horregaz jarraituko du aurrerantzean ere, ekonomiak hala bermatzen duen bitartean, behintzat. Egoera

Migrazio-fluxuak
«Immigrazioa gora doa eta horixe izango da euskal gizartearen ezaugarri handienetako bat XXI. mendean»

«Askok uste dutenaren kontra, migratzaile gehienak Barajaseko aireportutik datoz, ez pateretatik edo Ceuta eta Melillatik»

ARKAITZ FULLAONDO
IKUSPEGI IMMIGRAZIOAREN EUSKAL
BEHATOKIKO KIDEA

Aurreiritzien aroa
«Zurrunmuruak, nolabait, kanpotik datorrena kategorizatzeak erabiltzen dira. Leku denetan ematen den fenomeno da»

«Etorkin gutxi dagoenean deigarriagoak egiten zaizkigu. Nobedadea denean gain-errepresentu egiten ditugu»

XABIER AIERDI
EHUKO IRAKASLEA ETA IMMIGRAZIOAN
ADITUA

horren aurrean, alderdi ultrasensibilak etorkinen kontra- ko diskurtsoak gogortu dituzte espainiar Estatuan; hala ere, mezu horiek oraindino ez dute horrenbeste kutsatu Euskal He- rriko gizartea, Ikuspegik egindako azkenengo Barometroaren arabera (2018).

ZURRUNMURRUEN ZURRUNBILOA. Ikusi dugunez, gurera etortzen diren migratzaileen gehiengoa ez da Afrikatik edo Asiatik etorri- takoa, baizik eta Latinoamerikakoa. Pertsonak migratzera kon- denatu dituzten hainbat fenomeno eman da azkenaldian, erre- fuxiatuen krisialdia deitu zaiona, besteak beste. Horren harira, askotariko mezuak zabaldu dira gurean, hala nola gerretatik ihesi dauden familiek Europara datozela modu masiboan, Siria- tik batez ere. Gureari dagokionez, irudikatu gura izan dena da Ceuta eta Melillako hesia salto eginez edo pateretan etorri direla immigrante gehienak hona; hala ere, ez da inondik inora horre- la. «Espainiar Estatura datozen gizon-emakumeen gehiengoa Barajaseko aireportutik (Madril) datoz, edo autobusez», argitu du Arkaitz Fullaondok.

Mezu xenofobo eta alarmista horiek ez dute eragin handirik izan oraindino gurean; bai, ordea, Andaluzian; VOX alderdi ul- traeskuindarrak gorakada nabarmena izan du han. Ikuspegik egindako azkenengo Barometroaren arabera, 2018an Euskal Autonomia Erkidegoko herritarrek ez zuten uste immigrazioa gizartearen arazo bat denik; %7,7k baino ez du iritzi hori, eta %4,5ek, aldiz, arazo pertsonaltzat du. Aurreikus zitekeenez, euskal herritarrek atzeritar jatorriko pertsonak iristearreki- ko duten tolerantzia-maila egoera makro-ekonomikoari lotuta dago. Hala eta guztiz ere, euskal herritarren jarrerak krisi-garai- ko erasoak jasan dituzte eta kezka handienek gure ongizate-es- tatuarekiko mehatxuakaz dute zerikusia; horiek aurreiritzi eta zurrunmurretan islatzen dira.

Xabier Aierdi EHUKo irakasle eta immigrazioan adituak dioe- nez, normala da egoera ezezagun baten aurrean zurrunmuruak

Getxoko Udaleko EUSKARA eta BERDINTASUN
zerbitzuek elkarlanean aurkezten dute:

Los servicios de EUSKERA e IGUALDAD
del Ayuntamiento de Getxo presentan:

BERTSOAK eta BAKARRIZKETAK

Gorputzaren aldaketaz, zahartzeaz, sexualitateaz, biolentziak... baina, umorez!

Ane Labaka (bertsolaria)
+ Beatriz Egizabal (antzerkilaria)

Azaroak 20 Noviembre
19:30, Azebarri, euskaraz
Doan / Gratis

egotea, «nolabait kanpotik datorrena kategorizatzeke erabiltzen dira». Azaltzen duenez, «edozein gizartek ulertu behar du gertatzen ari dena eta, halako batean, immigranteak datoz eta horiek kokatzeko, nolabait, aurreiritziak sortzen dira». Hurrengoak dira nabarmentzekoak: «Hemen dauden gizarte-politikez baliatzera datoz», «lana kentzera datoz», «delinkuenteak dira», «matxistak dira». Hala ere, Aierdik azpimarratu duenez, zurrumurru eta aurreiritzi horiek denak ez dira berriak, ezta bertan sortuak ere, «leku denetan ematen dira, oso antzekoak dira Alemanian, Frantzian eta Euskal Herrian».

Zurrumurruak, orokorrean, bertokoei «seguru» sentiarazteko mezuak helarazteko erabiltzen direla dio Aierdik. »Koplaburuko bat dira, gizartearen alde batek beti bilatu izan du hori egoera jakin batean arazoak justifikatzeko eta errua norbaiti botatzeko», gehitu du Arkaitz Fullaondo Ikuspegiko kideak. Hala ere, zurrumurruek eta estereotipoen existentzia berez arriskutsua ez dela uste du Aierdik, «arazoa da horietan oinarrituta biztanleriaren zati bat diskriminatzea».

Euskal herritarren iritziek eta jarrerak agerian uzten dute komunikabideok oso paper garrantzitsua dugula gizartean iritziak eta «gogo-aldarte» jakinak sortzeko orduan. Komunikabide askok zabaltzen dituzten irudiak errealitatea desitxuratzen dute eta immigrazioaren irudi distorsionatuak sortzen dituzte. Horien artean nabarmentzekoak dira etorkinen bolumenaren neurri kanpoko pertzepzioa, besteak beste. Ikuspegik egindako Barometroaren arabera, herritarren gehiengoak uste du etorkinak gizartearen %20 ingurukoa dela, benetako neurria erdia den arren. Horren harira, Aierdik dio «ilusio optiko» baten aurrean gaudela: «Etorkin gutxi dagoenean deigarriagoak egiten zaizkigu gehiago daudenean baino. Nobedadea denean, konturatu barik, gain-errepresentatu egiten ditugu».

Delinkuentziagaz ere lotu dira immigranteak azken urteotan, haiek etortzeagaz batera delituak areagotu egin direlakoan. Aierdik gogoratu duenez, ezinezkoa da alde biak

Gehien zabaldutako zurrumurruak

«Delinkuenteak dira»

Gurean immigrazioa handitu den arren, gaur egun Europa mailan delinkuentzia-tasa txikiena duten herrialdeen artean gaude.

«Laguntza gehiago jasotzen dute»

Gizarte-laguntzak bazterkeria egoeran dauden gizon-emakumei zuzenduta daude, nazionalitatea kontuan hartu barik.

«Patera-etxebizitzetan bizi dira»

Etxebizitzaren errealitatea oso konplexua da. Eskubide bat izan beharko lukeen arren, gaur egun luxuzko ondasuna da, eta den-denok sufritzen dugu horren eragina, bertokoei zein kanpokoek, eta arazoak egon ohi dira bakarka emantzipatzeko. Gainera, etorkinei gehiago exijitzen zaie etxebizitza bat alokatzeko orduan.

«Lana kentzen digute»

Krisi ekonomikoaren eraginez, lanpostuak galdu egin dira leku askotan eta horrek eragina izan du alde bietan.

erlazionatzea, gero eta etorkin gehiago ditugun arren delinkuentzia-tasa asko txikitu delako. Hala ere, aitortzen du delinkuenteen artean etorkinen presentzia «nabarmena» izan daitekeela, «hori ezin da ukatu». Baina kontu handiz egin behar dugu irakurketa: «Delituen gorakadak ematen direnean, litekeena da immigranteak asko izatea kasu horietan. Hala ere, delinkuentzia-tasa osoa hartu eta gizarte guztiarekin alderatuz gero, seguruenik immigranteen kopurua txikia izango da». Izan ere, gogoratu duenez, delitu txikien praktikak «normalegoak» izan ohi dira gizartearen sektore diskriminatuetan. Horren harira, Aierdik uste du integrazioarako politikek garrantzi handia dutela gizarte hartzaileetan, delinkuentziak eta integrazioak lotura estua dutelakoan. Hala, etorkinen enplegarritasuna mahai-gaineratu du adituak: «Enplegu-tasa altua denean, normalean, delinkuentzia-tasa jaisten da». Adituaren ustean, jendearen integrazioa bermatzeko politikek hezkuntzan jarri behar dute indargunea: «Modu horretan, lan-merkatuan sartzeko aukerak areagotzeaz gainera, jendea motibatzea ahalbidetzen da etorkizun oparago bat izateko nahiagatik».

ASIMILAZIONISMOA. Gaur egun indarrean dagoen pentsamoldea da etorkinak eta bertokoak bata bestearen ohiturretara ohitu edo integratu beharra dutela. Hala ere, Aierdik dio hori gertatzea oso zaila dela. Normalean, gizarte gehienek joera asimilazionista dute, hau da, kanpotik datozenak izan daitezela bertakoak bezalakoak, *zer ikusi, han huraxe ikasi* esamoldeak dioena egikaritzuz. Hala ere, bide hori egokiena ez dela uste du adituak, eta alde bikotasunaren alde dago. Baina, azken bidea martxan jarri arren, aditua ziur dago asimilazio-prozesua emango dela beti, «etorkinek nahi izango dutena da bertokoak bezalakoak izatea; agian ez lehenengo belaunaldian, baina seguruenik bigarrenetik aurrerakoek bai. Hala, konturatu barik, beren buruak asimilatuz joango dira, bertokoen ohiturekin apurka-apurka nahastuz, besteak beste». ◀

Oskar
Matute

Idurre
Bideguren

Bozkatu

ehbildu

Erabaki

BAIETZ!

Iritzia **Barrura begira****Bidelagunak****BEA SEVER EGAÑA** Naizen elkarteko kidea

Transexualitatearen gaiari politika, filosofia eta halako diziplinetatik heldu izan zaio, bai eta ekarpen interesgarriak egin ere. Baina teoriak bizipenekin talka egiten duenean, teoria aldatzea baino ez dago. Adingabe transexualen familiek haurren heziketan bizi izan ditugun bizipenekin bat ez datoz ideia asko.

Bide guztiak probatu eta gero argi dugu direnak izateko bide horretan bidelagunak izatea dela familien egitekoa, pauso bat atzerago beti, gure beste seme-alabekin bezalaxe. Ezberdintasun garrantzitsu batekin: oztopatuz gero, euren bizitza arriskuan jartzen dugula (%42ko suizidio-saiakera tasa onartuak izan ez diren pertsona transexualen artean vs euren berdinen ongizate maila berdintsuak onartutakoen artean).

Adingabe transexualen familien artean askotariko familiak gaude, ideologia politikoan, maila ekonomikoan, kulturean eta beste edozein arlotan. Hortaz, ez dugu iritzi bakarra gure seme-alabei buruz. Batek hormonatzea eta ebakuntzak egitea nahiko luke, beste batek ezer ez egitea; batek aldarrikatu nahiko luke, beste batek inork ez jakitea... Baina gauza batean ados gaude, euren erabakiak errespetatu eta horietan bidelagunak izatea egokitu zaigula.

Badakigu euren gorputzak ez direla okerrak, badakigu gizon/emakume eraikitako kontzeptuak direla, badakigu beste testuinguru batean ez zutela gatazkarik izango. Baina badakigu ere esan diegun ezerk ez duela balio izan benetan zirena aldatzeko. Badakigu sentitzen dutenaren arabera bizitzeak zoriontsu egin dituela. Orain eta hemen bizi gara eta eurekin bizi gara. Negar egiten ikusi ditugu ezin izan dutenean IZAN eta barre egiten ikusi ditugu IZATEN utzi ditugunean. Eta berdin digu euren burmuina den ala ez. Berdin digu gizonak ala emakumeak diren. Zoriontsu izatea baino ez dugu nahi. Horregatik gara bidelagunak.

Iritzia **Ttipi-ttapa****Ohiturak berreskuratu****IRATXE MARTA LINARES** AEK-ko irakaslea

Domu Santu bezperan, urriaren 31n, haur eta gazte asko aritzen dira mozorrotuta Euskal Herriko kaleetan, Halloween jai arrotza ospatzen. Umetatik kontsumitu ditugun Disneyren pelikuletan hasi ginen jai hori ezagutzen, eta duela dozena bat urte merkataritza-zentroek hari lotutako apaingarriak, mozorroak, esamoldeak... zabaldu zituzten.

Hala ere, jai horrek sustrai sakonak ditu Euskal Herrian. Oso bertako ohitura da arimen gaua edo gau beltza mozorroz, beldurrez eta kalabazez ospatzea, Europako hainbat herrialdetan egiten den bezala. Jatorrizko ospakizuna, gure aspaldiko Halloween berreskuratu nahian, pausoak emateari ekin diote Euskal Herriko hainbat lekutan, gure eskualdean ere bai. Duela 50 urtera arte, gutxi gorabehera, oso ohikoa zen umeak, kalabazak erabilia, aurpegia estalita bihurrikeriak egiten ibiltzea Domu Santu bezperan.

Baina, zerk bultzatzen gaitu lehengo ohitura batzuk berrartzera, eta beste batzuk, aldiz, albo batera uztera? Ameriketako Estatu Batuetatik jaso dugun Halloweenek erasota sentitu gara. Guk, orain dela mende erdi baztertu genuen ohitura, eta Disney mozorroek, *trick-or-treat* esamoldeak... ordezkatzeko arriskua egoteak esnarazi gaitu, eta gureari eusteko beharrean aurkitu gara. Gure izana egiten duten hizkuntzak, musikak, ohiturek eta jantziek batzen gaituzte, saretzen gaituzte, eta sare horren barruan babestuta sentitzen gara.

Beste hainbatetan legez (Korrika, erabakitzeko eskubidearen aldeko ekintzak, ikastolen jaiak...), elkartzen gaituen zerbaiten alde agertu gara oraingo honetan ere. Eskualdeko herrietan, ikastetxeetan, elkarreetan arimen gaua berreskuratzeko hamaika eskaintza egin digute herri-eragileek, administrazioen laguntzaz. Datozen urteetan, euskal ohitura zahar honen oihartzuna handitzeko saiakerak egiten jarraitu beharko dugu, gurera bueltatu nahi badugu, behintzat.

Puntua eta kontrapuntua **Pertsona migratzaileen egoera Uribe Kostan****Migrazioa**

*Negurin palazio
batean bizirik,
europar aberatsak
dabiltza bertatik
ta ez dute jasotzen
oihu zein irainik...
etorkinekin ez du
inork arazorik,
diruz estu dabiltzan
txiroekin baizik!*

**ARITZ
LANDEJA
TERCENO**
Getxo

*«Guri lana kentzera
erbestetik datoz,
eurentzako laguntzak
Gehiago badagoz...».
Aberatsen lekuan
jarri al haz inoz?
Xenofobia piztuz
deuke hainbeste poz;
txiro arteko guda
itxaroten gogoz.*

**JAGOBA
PEREDA
TXOPITEA**
Getxo

Lehen/Orain **Algortako Aldapa auzoa, 2009**

ITURRIA: ASIER MENTXAKA / UK

Erretratua **Alejandro Salcedo Ansoleaga** Jubilatua

Pertsonaia polifazetikorik ez dugu apenas ezagutzen gaur egun; obra-langilea, musikaria eta artisaua da, ordea, 1930ean jaioetako Alejandro Salcedo algortarra.

TESTUA: KERMAN SANTIAGO ALKORTA ARGAZKIA: HODEI TORRES ▶

Baliteke Algortako Hezetasuna auzokoek argazkikoa ezagun izatea. Xelebrea dugu Salcedo: polifazetiko intelektuala. Solfeo ikasketak hasi zituen 11 urte gaz, eta handik gutxira bizitza osoan bidelagun izango zuen instrumentua ezagutu zuen: akordeoia, baita horregaz munduari itzulia eman ere! Izan ere, Salcedok aukera izan zuen Plentziako Umore Ona Orkestagaz itsasontzi batean munduko askotariko txokoak ezagutzeko eta ozeano denak zeharkatzeko, 1957tik 1962ra.

Horrez gainera, langilea izan da gure protagonista, Bilbo-ko lehengo zinema guztietako dekorazioa ipini du noizbait. «Langilea izateak ez du esan nahi tontoa zarenik: 80ko hamarkadan langileok astean irabazten genuen katedratiko ba-

«80ko hamarkadan langileok astean irabazten genuen katedratiko batek hilean irabazten zuena»

tek hilean irabazten zuena», esan digu. Hori gutxi balitz, eta eskultore- edo artisautza-titulurik ez duen arren, 30 urte daroatza Salcedok arrantza-ontzien erreplikak egiten, kalean topatzen dituen lehengaiakaz: «Badaude erraz aurkitzen ez ditudan materialak, orduan jotzen dut dendara». 60 itsasontzi baino gehiago ditu gordeta, eta lagunei oparitzen dizkie egiten dituen gainontzekoak. Ez du negozioa egin gura, pieza bakoitza, berak aitortu digunez, ia 2.000 euro kostatzen bazaio ere. Mozkin ederra aterako lukeen arren, berak diruaren aurrean sentimenduzko balioa lehenesten duela adierazi digu: «Gauzak begirunez egin beharra dago, pertsona bakoitzak barruan duen altxorra erakutsi behar du». ◀

Hizkuntzaren zalantzategia Eunete Muruaga

Zoaz lasai, hemen itxarongo dizut eta

Lehengoan lagun batekin nengoela, errekadu bat egin behar izan nuen, eta lagunak esan zidan: «Zoaz lasai, hemen itxarongo zaitut-eta! Ala dizut?». Horra hor askotan sortu ohi den zalantza, aditz batzuen erregimenarekin gertatzen dena. Bada, oraingoan horietako batzuk aztertuko ditugu.

Zalantza horri heltzeko, Euskaltzaindiaren 39. araua hartuko dugu («Zenbait aditzen erregimena»). Laburbilduz, haxe dio: 'itxoin' eta 'itxaron' aditzek NOR-NORI eskatzen dute objektua dutenean. «Mireni itxoin zioten eguerdiraino». Eta objekturik gabe daudenean NOR-NORK behar dute: «Egongelan itxoin dute goiz osoan». Hortaz, «hemen itxarongo dizut» litzateke zuzena. Hala ere, kontuan hartu behar dugu Euskaltzaindiak aldatu egin zuela araua, eta honakoa jarri:

Itxaron. 'Dio' aditza da objektua biziduna denean. «Mireni itxaron diogu luzaz». «Atarian itxarongo dizut». Gainerakoe-tan, 'du' aditza da. «Atertu arte itxaron zuten».

Horixe da nagusitzen ari den joera, bizidunen eta gainera-koen artean desberdintzea. Bestalde, Euskaltzaindiaren arau horrek beste bi aditz biltzen ditu (beste batzuen artean), zalantzarik izaten jarraitzen dutenak: 'deitu' eta 'lagundu'.

Deitu. Gaur arte dirauen tradizioari jarraituz, Iparraldean 'deitu' aditzaren erregimena NOR-NORK izan da eta Hegoaldean, ordea, aditz berarekin NOR-NORI nagusitu da. Horiek horrela, euskara batuan bi formak onartzen dira: «Mikeli deitu diogu», «Mikel deitu dugu».

Lagundu. Aurrekoarekin gertatzen den antzera, euskalkien arabera aldatu egiten da erregimena. Iparraldean, XVII. mendera arte NOR-NORI erabili izan da, baina geroztik NOR-NORK besterik ez. Hegoaldea, aldiz, NOR-NORI da nagusi. Ondorioz, euskara batuan bi formak dira onartzekoak: «Mikeli lagundu diote», «Mikel lagundu dute».

Dena dela, badaude zenbait aditz zalantzarik sortzen ez dutenak, baina erabilera okerra dutenak; eta nahiko hedatuta daudenak, gainera. Adibidez: «dantzatu dut» ala «dantzatu naiz»? Bada, arauak dio «dantzatu naiz» dela forma zuzena.

Aditz bakoitza zer sailetakoa den Euskaltzaindiaren Hiztegiak diosku (etiketa hauek erabiltzen ditu: 'da' → NOR sailekoa; 'zait' → NOR-NORI sailekoa; 'du' → NOR-NORK sailekoa;

Badaude zenbait aditz zalantzarik sortzen ez dutenak, baina erabilera okerra dutenak; eta nahiko hedatuta daudenak, gainera. Adibidez: «dantzatu dut» ala «dantzatu naiz»? Bada, arauak dio «dantzatu naiz» dela forma zuzena.

eta 'dio' → NOR-NORI-NORK sailekoa). Bertan kontsultatuta haxe aurkituko dugu:

Dantzatu, dantza/dantzatu, dantzatzen *da/du*. Adibidez: «Arratsalde osoan dantzatu naiz» (ez *dantzatu dut); «Aurrekua dantzatu dut; makila dantzatu dut».

Beraz, objektu zuzenik egon ezean, «dantzatu naiz» da forma zuzena. Areago: erreparatu nola nabarmentzen duen «dantzatu dut» forma EZ dela zuzena.

'Dantzatu' aditza, zer esanik ez, aditz eratorria da: 'dantza' izenaren gainean sortu zen. Jakina, aditz horrekin batera beste hauek ere erabil daitezke: 'dantza egin' eta 'dantzan egin', biak NOR-NORK sailekoak, eta bizi-bizirik daudenak (batez ere, mendebaleko euskaran).

Hala ere, ez da 'dantzatu' aditzarekin bakarrik gertatzen orain arte esandakoa: berdin-berdin jokatu behar da 'jolastu', 'borrokatu', 'mintzatu'... aditzekin.

Jolastu, jolas/jolastu, jolasten *da*. Askori bitxia egiten zaio 'jolastu' aditza NOR sailekoa izatea, seguruenik gehienetan 'jokatu' aditzarekin konparatzen dutelako. Baina 'dantza-tu' aditzarekin gertatzen den gauza bera da. Gainera, euskal hiztun askok eta askok ez dute 'jolastu' erabiltzen: askoz ere arruntagoak egiten zaizkie forma hauek: 'jolasean' (ari izan, ibili...): «Ez natzaizu jolasean ari: serio-serio nabilkizu»... 'Jolas egin/jolasean egin': «Nire amak kontatzen du, irakurtzeko hain obsesio handia neukala, ezen irakurgai guztiak kendu zizkidatela jolas egin nezan».

Borrokatu, borroka/borrokatu, borrokatzen *da*. 'Da' erregimenekoa. «Bizi direnak borrokatzen dira. Askatasunaren alde borrokatzen ziren». Bada 'du' aditza ere (eskas ageri da literatura tradizioan), eta orduan «menderatu» adiera du. «Ba omen zuen txakur indartsu bat otsoak ere borrokatzen zituena».

Mintzatu, mintza, mintzatzen *da*. 'Da' aditza da estandarrean. «Ez ginen horretaz bakarrik mintzatu. Euskaraz ongi mintzatzen dira». ◀

Eskerrik asko

proiektua ahalbidetu duzuen guztioi!

www.anderdeunaikastola.eus

info@anderdeuna.eus

Gatzarriñe, 47
48600 SOPELA
946 76 02 66

Gaurko bizimoduak Iñaki Etxegia

Modernitate hutsean murgilduta

Gaur egun dugun bizitza-estilo modernoari esker, gero eta lan gutxiago egin behar dugu, baina inoiz baino lanpetuago gaude gure egunerokotasunean.

Zer-nolako erraztasunak ditugun gaur egun etxeko lanetarako, adibidez: ontzi-garbigailuek, sukaldeko robotek, lehorgailuek... sekulako denbora pila aurrezten digute. Gure lanean ere, makina askoren laguntzarekin errazago egiten ditugu lanak. Bai, ondo pentsatu, ez da fabrika batean lan egin behar makinak erabiltzeko. Baina benetan aprobetxatzen dugu guretzat dugun denbora?

Gure lan eta betebeharren zerrendak alde batera utzita, aisialdirako ere bizimodu modernoak sekulako hobekuntzak ekarri dizkigu. Denbora luzez izerdia bota beharrean, erdia nahikoa dugu emaitza berdinak lortzeko. Kiroletan erabiltzeko hainbat motatako aurikularrak ditugu, telebistak gimnasioetan... Gehiago disfrutatzen dugu horrela?

Esan genezake gaur egun lan gutxiago egin eta guretzat denbora gehiago dugula. Baina nor dator bat honekin? Inor ez, seguruenik. Nire ustez erraza da horri logika aurkitzea; gero eta sedentarioago bihurtu gara, gero eta konformistago. Gure jolasak pantaila baten aurrean daude, txikienetatik nagusienetara, baita kirolarienetara ere. Dena daukagu digitalizatuta eta horren menpe bizi gara, eta horrek ondokoekiko harremanak galtzea ekartzen du. Ondorioz, gero eta bakartiago eta berekoiago bihurtzen hasi gara.

Irakasle naizen heinean, hezkuntzaren ikuspegitik esan dezaket gaur egungo haurrek guk baino gehiago pairatu dutela hori eta zeharo argia dela beraien jokaeretan. Umeek joko estatikoak nahiago dituzte, lehiakorrak eta anonimotasunetik egiten direnak. Lagunekiko duten harremana gero eta urrunagokoa bilakatzen hasi da eta kooperazioan aritzeko zailtasunak ugariak direla esan dezaket. Erronka pertsonalak erraztasunez aurrera eramaten dituzten arren, ez dira besteei laguntza eskaintzeko gai eta ez da nahi ez dutelako, ez dakitelako baizik.

Gure egunerokotasunean ere gutxitan ikusi dut auzolana, bizilagunei laguntzea, kuadrillakoak animatzea edo ezezagun bati erraztasunak jartzea. Makinak konfiguratzen dituzten be-

Bakartiago eta berekoiago bihurtzen hasi gara; horren ondorioz, ondokoekiko harremanak galdu ditugu.

zala, gizarte modura ere konfiguratu, neba-arreben arteko lehia sortu eta kritikotasuna galtzera bideratu nahi gaituzte.

Apurka-apurka argiago ikusten dut irtenbidea; gure aisialdiaz gozatu eta bizimodu modernoak alde batera uztea da gakoa. Ibili, mugitu edo lo egin, baina nahi duzulako egin ezazu, ez itxaron erlojuak zortzi ordu lo egin dituzula eta alarma jo arte, eta ez ibili erlojuak berak markatzen dizkizun pauso guztiak egiten, nahi baldin ez baduzu. Ikasi gorputzari eta buruari jaramon egiten, eta harremanak egin, besteek erlojuak baino hobeto eza-gutzen zaituztete eta!

Gezurak errazegi irensten ditugu, konformismoaren beharrean eta Unidad Alavesa musika-taldearen hitz batzuekin mahai gaineratuko dut, izan ere, «Atzera, aurrera eta gora begiratzuz, inor ez dago lehengo toki berean, posizioak hartuz goaz denok. Kamuflajearen garaietara egokitutako haragi jale hutsak gara, moralista desnaturalizatuak. Baina pozik hartzen ditut egun berriaren eguzki printzak, azken finean bizi garearen seinale dira».

Iñaki Bitxitegia

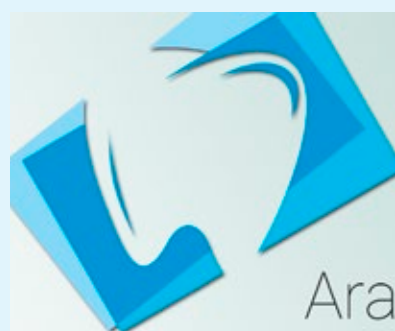

Montblanc, Longines eta TagHeuer agentzia ofiziala

Villamonte plaza 3
94 430 23 45

Algorta

Telletxe 1
94 460 27 41

OSABIDE
Hertz-Klinika
Arantza Etxebarria

Odontologia orokorra
Ortodontzia

Periodontzia
PADI

Bidebarri 27, behe eskuina · ALGORTA

944 307 696

Eskolako hegiak Oier Iturralde

Euskararen erabilera indartzeko bideak sortzen

Azken urteotan Ikastolen Elkartek ohartarazi du ikasleen euskararen erabilerak eta kalitateak modu larrian behera egin duela; kanpoko ebaluazioen emaitzek ere hala erakutsi dute. Argi gorriak piztu dira, eta ikastoletan indarrak biderkatu ditugu erabilera, kalitatea eta euskararekiko atxikimendua indartzeko.

Betiko Ikastolan Ikastolen Elkartek egindako hausnarketarekin bat egiten dugu; hori dela eta, beste hainbat ikastolak egin bezala, geu ere kezka zein helburu horri atxiki gatzazkio, hau da, indarrak biderkatu ditugu ikasleen euskararen erabilera eta kalitatea hobetzeko eta euskararekiko atxikimendua bultzatzeko.

Bide horretan, emaitzen arrazoiak ezagutu eta egoera iraultzeko plan bat diseinatu beharra zegoela ikusi genuen, eta horri ekin zion Ikastolen Elkartek, Mondragon Unibertsitateko HUEZIREkin elkarlanean. Badira bi ikasturte proiektu bat diseinatu genuela, eta iaz bederatzik ikastolatan abian jarri genuen, Betiko ikastola barne. Proiektuak helburu zehatza dauka: gure irakas-ikaskuntza prozesuan egin ohi ditugun praktika hezitzaileengan arreta jarritz, irakasle-ikasle zein ikasleen arteko elkarrekintzak aztertzea, idatzizko eta, batez ere, ahozko ekoizpenean eragiteko asmoz.

Epe luzekoa den proiektu honek uzta urte batzuen buruan emango du, sakon errotuko den metodologia baitu oinarri, baina jada lehen fruituak ikusten hasiak gara, erabilerak gorako joera xumea hartu baitu.

ERABILERAREN LIDERREN BILA. Euskararen erabilera aipatuta, EUSLIDER egitasmoak ere berau areagotzea du helburu, horretarako ikasleak eurak ahaldunduz. AEKrekin elkarlanean, proiektu honen bidez Betiko Ikastolako DBH 3ko zenbait ikasle «euskararen erabileraren lider» bihurtuko dira, ostean ikaskideak haien erreferentziapen euskaraz mintza daitezten. Berdinkideen artean gauzatzen diren proiektuak eraginkorrak direla sinetsita, EUSLIDER berriek etorkizun hurbileko euskaldun erabiltzaileen kopurua biderkatuko dutela ziur gaude.

Ildo berean, EUSLIDER egitasmoa ikasleek jada osatzen duten Euskara Batzordea osatzera dator. Ikasle borondatetsuz osatutako talde honek ere euskararen erabilera sustatzea du

9 ikastolatan abian jarritako proiektua

Euskararen erabilera eta kalitatea hobetu eta harekiko atxikimendua handitzeko Ikastolen Elkartek HUEZIREkin elkarlanean diseinaturako proiektuan parte hartzen ari da Betiko ikastola. Epe luzeko egitasmoa da, uzta urte batzuk barru emango duena.

helburu, eta horretarako ikasleak adostasunean oinarritutako erabaki lotesleak hartzeko gai dira. Gau Literarioa, Euskararen Eguna, Euskal Zineforuma, Olentzeroren eta Mari Domingiren Eguna, Euskaraldia eta bestelakoak prestatu eta antolatzen ari dira dauka Euskara Batzordeak, eta ikasleak ahalduzko bitarteko ezin hobea ere bada. Gure hizkuntza, kultura eta ohiturei begiratzen die, eta etorkizuneko erronkak uztartzen ditu haiekin.

EUSKARAREKIKO IRUDITERIA LANTZEN. Horrekin batera, Ikastolen Elkartean ikasleen euskara eta euskal kulturarekiko atxikimendua indartzeko proiektu bat behar zela ondorioztatzen genuen, eta beharrian horri erantzunez iaz Pulunpa egitasmoa garatu genuen. Aurten lehen urratsak eman ditu eta Betiko Ikastolako DBH 1eko ikasleak izan ditu protagonista. Funtsean, ikasle horien euskararekiko iruditeria zein den, zein sentipen eragiten dien, euskarazko kultur ekoizpen orotarikoen erreferenteak zein diren edota gure ohituren inguruko aurrezagutzak zein diren hausnartu dute. Baina ez hori bakarrik, aste horretan, abestu, jolastu, antzerkia egin, hunkitu dira, barre egin dute; azken finean, euskaraz eta euskararen bitartez sentitu egin dute.

Ikus daitekeenez, Betiko Ikastolan euskararen erabilera sustatzeko jorratzen gabiltzan bideak ugari eta zehatzak dira. Gure eguneroko jardunean euskara dugu zutabe eta ardatz nagusia. Gure seme-alabentzat Euskal Herri euskalduna nahi dugu, euskaraz bizi, ikasi, jolas, lan egin ahal izango duten herri bat irudikatzen dugu.

Orain dela 54 urte helburu horrekin jaio ginen, eta urte horietan, guztion lanari esker, euskararen egoera asko aldatu da. Dena dela, gaur egun oraindik ere gure hizkuntza kaleetan, bihotzetan, ahoetan bizirik irauteko lan handia egin behar dugu. Denok batera lanean jarraitzeko gonbitea luzatzen dizuegu. ◀

**KALITATEZKO HEZKUNTZA
EUSKARAZ**

BETIKO
IKASTOLA

www.betikoikastola.eus
Artatza auzoa, 84 (48940) Leioa
info@betikoikastola.eus
94 464 23 64

KONFIANTZAZKOA ETA HURBILA

- 0-16 adin tartea.
- Euskara eta euskal kultura onarri.
- Ingelesa Haur Hezkuntzatik.
- Guraso kooperatiba.
- Herritarra eta eraldatzailea.
- Autobus zerbitzua 2 urtetatik aurrera.
- Bertako janaria, ikastolan sukaldatua.
- Proiektu berritzaileak: Konfiantzaren pedagogia, EKI, KiVa...
- Irakasleen etengabeko prestakuntza eta inplikazioa.

Zientzia etxeko atarian Riki Mutuberria Zabala

Bakteriofilia: bakterioak maitatuko ditugun aroa

Bakterioek ez dute ospe onik. Flemingek istripuz penizilina aurkitu zuenetik, egurra eman diegu etengabe. Desinfektatzaileek eta antibiotikoek inguratzen gaituzte, eta haiengandik espero dugu gure gorputz, etxe eta uztak mikrobioz libre mantentzea. Baina hori aldatzen ari da. Zer dakigu, lehen ez genekienik?

Orain dela urte bat inguru albiste harrigarri baten berri izan genuen: 1.000 zientzialari baino gehiagoko komunitate batek, lurpeko laginak aztertzen hamar urte eman eta gero, bere lanaren emaitzak aurkeztu zituen. Bizitza mikroskopikoa aurkitu zuten lur azpitik hainbat kilometroa, poloetako izotzaren azpian, itsas hondoaren azpiko harkaitz eta sedimentuetan, petrolio-putzuen eta meategien sakonera handieneko zirrikituetan. Kalkulatu dute mikroorganismo horien masa bizirik dauden pertsona guztiena baino ehun aldiz handiagoa dela.

Bakterioak eta arkeoak (bakterioen antzeko bizidunak) dira mikrobio-ekosistema horren oinarria. Batzuk dinosauroen garaiaren aurretik daude hor. Tenperatura- eta presio-baldintza muturrekoetan bizirautean dute, oxigenorik eta argirik gabe. Mota guztietako inguruneetan bizi dira eta elikagai edo energia-iturri modura sufrea, burdina, petrolio eta metanoa erabiltzen dute, baita material erradioaktiboak ere. Espezie batzuk gai dira 120 gradu zentigradutik gora bizitzeko, eta elektrizitatea arnasten dute; elektroiak, zehazkiago.

Nahikoa seguru gaude bakterioengandik eta arkeoengandik eboluzionatu dutela Lurreko bizidun guztiek. Gure zelulen parte ere badira. Horieta, mitokondrio izeneko organulu energia-sortzaileak ditugu. Mitokondrioak, jatorrian, bakterioak izan ziren; arkeo-mota batekin lankidetzat luze eta emankor baten ostean, animalien zelulak sortu ziren. Ez hori bakarrik; seguru nik, izango zenuen giza mikrobiomaren berri. Ekosistema batean bizi diren mikroorganismoen eta haien arteko elkarrekintzen batura da mikrobioma. Kalkuluen arabera, gure gorputzean gutxienez hamar bakterio dago giza zelula bakoitzean. Orain dela gutxi egindako zenbait ikerketak agerian utzi dute harreman estua dagoela gure mikrobiomaren eta gure osasunaren artean. Behar bezalako mikrobio-populazioa ez izateak alergiak, hanturak, gaixotasun autoimmune eta metalikoak, digestio-aparatuko arazoak eta arazo mentalak ere

© GAETAN BORGONIE

Gainazaletik kilometro eta erdira

Irudian ikus daitekeena bakterioek inguratutako nematodo bat da, Hegoafrikako urre-meategi batean aurkitua, 1,4 kilometroko sakoneran.

eragin ditzake. Pertsona osasuntsuen mikrobiomak elkarren antza dute, gaixoenek ere bai. Hala sortu da terapia berri bat, gorotz-transplantea. Haren bidez, emaila osasuntsu baten gorotzak, mikrobioak barne, gaixo baten hesteetara transplantzatu dira. Terapia horren emaitzak hain dira onak, honezkero gorotz-bankuak ere existitzen direla. Microviable Therapeutics izeneko *startup* batek zure kaka «osasungarria» gordetzen du, zuk zeuk edo beste norbaitek behar duen egunerako. Eta ez hori bakarrik. Zenbait azterketaren arabera, asma, alergia eta halako gaixotasunak saihesteko gomendagarria da haurtzaroen mikrobioekin harremanean egotea. Onuragarria da gure seme-alabek mukiak jatea eta lurlean arrastaka ibiltzea.

Lurreko bizidun gehienak mikrobioak dira, eta haien % 0,1 ere ez ditugu identifikatu. Izaki txiki-txiki horien potentziala oso handia da. Gynko Biowords enpresa bioteknologikoaren jardura bakarra da bakterioak mota askotako helburuetarako erabiltzea: kosmetika, nekazaritza, janaria, osasuna. Gaixotasunei aurrea hartzea edo haiek tratatzea, elikagaien zaporea areagotzea, nekazaritzaren ekoizpena edo izurriteekiko erresistentzia handitzea, bakterioen bidez lor daiteke. Mother Dirt *startup*ak (*dirt* hitzak «lurra» esan nahi du, baina zikinkeria ere bai) azalean bizi diren bakterioekin egiten du lan. Desodorante berriek pH-a orekatzen duten eta gure zeluletarako mesedegarriak diren konposatuak sortzen dituzten bakterioak izango dituzte; gainera, usain txarra eragiten duten bakterioak uxatuko dituzte. Beste konpainia bioteknologiko batek, Zbiotics-ek, edari probiotiko bat merkaturatu du, genetikoki eraldatutako bakterio bat duena, gure gorputzetik azetaldehidoa (alkoholaren produktu eratorri bat) ezabatu eta biharamuna prebenitzen duena. Diotenez, funtzionatu egiten du.

Filiak, grekoz, «maitasuna» esan nahi du. Bakterioenganako ezagutza eta maitasuna gorantz doaz. Bakteriofiliaren aroan sartzen ari gara. Hamar mikrobiologotik bederatzik gomendatu egiten dute, eta nik ere bai. ◀

hiruka Zu zara giltza!

Egunero abentura ezin ederragoan murgiltzen gara euskal prentsa egiten dugunok. Bidaia horretan ezinbesteko lagun zaitugu zu, euskaraz bizi, euskaraz arnastu, euskaraz pentsatu gura duzun hori. Izan zaitetz gure bidaide, izan zaitetz HIRUKA!agun!

Abentura honetako kide izateko: administrazioa@hiruka.eus

euskaraz,
prentsa
euskaraz!
pentsa
euskaraz!

Plentziako ontzi-amarralekuen berrantolaketa Ezinegona erabiltzaileengan

Tsunami ekarri du itsasadarren

Aldizkari hau kaleratu eta biharamunean, azaroaren 8an, herritar askok batzarra egingo dute, ahoz aho zabaltzen den deia erantzunez, helburu argi batez: «Itsasadarrean hasteko zorian dagoen obra geldiarazteko presio-talde bat sortzea». Ontzien amarralekuak berrantolatzeko plana aurkeztu du Eusko Jaurlaritzak, eta berehala zabaltzen da herrian asmo horiekiko desadostasuna, hainbat arrazoi direla eta.

TESTUAK: UNAI BREA · IKER RINCON MORENO ARGAKZIA: HODEI TORRES ▶

Lerro hauek idazteko momentuan, 945 sinadura bildu ditu «Plentziako itsasadarra berrantolatzeko proiektu honi ez!» goiburuz Change.org webgunean ageri den eskari batek. Sustatzailea Plentziako Itsasadarra Bizirik plataforma da, beren-beregi eskari hori egiteko oraindik orain sortutakoa. Plentzia eta Barrikako herritarrei eskatzen zaie izenpea, eta udalerriri bien artean 6.000 biztanle inguru dituztela kontuan izanda, lortutako kopurua ez da ahuntzaren gauerdiko ez tula. Esan barik doa Butroe ibaiaren itsasadarrean ontzia duten denak ez direla udalerriri bi horietakoak, eta seguruenik halako asko daudela sinatzaileen artean.

Eusko Jaurlaritzak Plentzian olgetarako ontzien amarralekuak berrantolatzeko asmoa zuela udaberritik zen jakina, baina herritarrek ez zituzten proiektuaren xehetasunak ezagutu

Herritar askoren ezinegona eragin duen arrazoi bat izan da Jaurlaritzak guztiz burututako egitasmoa aurkeztu izana, ekarpenak egiteko aukera eman barik.

urriaren 21era arte. Udaletxean egindako aurkezpenean, Aitor Etxebarriak, Eusko Jaurlaritzako Portuen zuzendariak, eta Edurne Egaña, Euskadiko Kirol Portuak (EKP) sozietate publikoaren zuzendariak, han bildutako jendetzari azaldu zizkioten abenduan gauzatzen hastekoa den proiektuaren xehetasunak. Herritar askoren ezinegona eragin duen arrazoi bat da, hain zuzen, guztiz burututako egitasmoa aurkeztu izana, ekarpenak egiteko aukera eman barik.

Jaurlaritzaren ordezkari bi horiei eta Elixabete Uribarri Plentziako alkateari zuzentzen zaie Change.org plataforman zabaldutako eskaria. Asmo zehatza Jaurlaritzaren proiektua geldiaraztea eta itsasadarra berrantolatzeko hasi aurretik herritarren nahiak aintzat hartzea da. Eremu digitalaz harago ere antolatzen hasi dira herritarrek: urriaren 31n, Proa Plentzia ontzi-ugazaben elkarteak deituta, ehun lagunetik gora elkartziren Jai-Alai pilotalekuan proiektuaz eztabaidatzeko; gehien-go handi bat kontra agertu zen.

Azaroaren 8an, berriz, helburu zehatzagoko batzarra egingo da: proiektua, Jaurlaritzaren esanetan abenduan gauzatzen hasiko dena, geldiarazteko presio-talde bat eratzea. Deialdi hori ez du elkarte edo talde jakin batek egin. Hainbat herritarrek azaldu dutenez, itsasadarra berrantolatzeko gaineko eztabaida sigla politikoetatik urruntzea da asmoetako bat.

PROIEKTUAREN NONDIK NORAKOAK. Urriaren 21eko aurkezpenean Edurne Egaña EKPko zuzendariak azaldu zuenez, alde batetik, itsasadarraren gune berri bitan pantalanak instalatu

EUSKADIKO NEKAZALTURISMO ETA LANDA-ETXEAK

Nekaturrek eskeintzen dizu:

- Erreserben doako kudeaketa (logelak, apartamenduak, etxe osoak)
- Opari bonu eta txekuen salmenta
- Eskaintza eta Deskontuak Euskadiko erakunde turistikoetan
- Turismo edo/eta lan bidaietarako ostatuak
- Enpresa bileretarako edo opari bezala

Eta askoz gehiago...

943 32 70 90

www.nekatur.net

BEREZI

Haur moda eta lentzeria
(Algorta)

@bereziAlgorta berezimoda@gmail.com 944604883 Tellerxe 15 - GETXO

aldai

Tapiztegia
Dekorazioa
Erakusketa
Tailerrak

Basagoiti etorbidea 32
48990 Algorta
94 460 90 31

Ostegun, bariku eta zapatuetan
20:00etatik-23:00ak arte
pizza goxo-goxoak!
...eta gero jai giroa!

SANTA EUGENIA KALEA, 13
ERROMO

Urbe Kostako gazteria saltsan!!

a Jaurlaritzaren egitasmoak

gura dituzte: lehenengoa, zubiaren eta Ontziola plazaren artean, Plentziako aldean; eta, bigarrena, Barrikako aldean, San Telmo auzoaren inguruan. Lehenengoa ontzi txikiak egongo dira, eta bigarrenean eslora handikoak, baina den-denak kalatu txikikoak, gune bi horietako sakonera ez delako oso handia. Denera, pantalan horietan 182 amarraleku berri egotea aurreikusten da EKPren proiektuan; horietan ezin izango da bela-ontzirik egon, motor-ontzi txikiak baino ez.

Bestalde, portuaren barruan dauden leku denak egokitu eta gaur egun dauden 165 lekuei beste 43 gehituko zaizkie, 208 izateko. Hala, denera ontziak amarratzeko 390 gune izango ditu itsasadarrek, ofizialki.

KOPURUAGAZ KONFORME EZ. Aurreikusitako gune-kopuruak ezinegon eragin du hainbat ontzi-jaberen artean, haien ustez ez baitu aseko gaur egun dagoen eskaera. Portuan 165 leku daude, eta itsasadarrean, gutxi gorabehera, beste 300 ontzi. Aurreikusitako 390 gune horiek «inondik inora» ez lukete arinduko gaur egun dagoen eskaera.

Hiru amarraleku-gune horiek erabilgarriak direnean, sortzen diren 390 plazak emakidan banatuko dira, Aisialdiko Ontzietarako Amarralekuen Aginduan ezarritako prozedurari jarraituz. Egoera horren aurrean ere kezkatuta agertu dira uga-zabak, edonork parte har dezakeelako plaza horien zozketan eta ez zaielako inolako lehentasunik emango auzokideei, Euskal Autonomia Erkidegoko Auzitegi Nagusiaren 2014ko epai baten arabera. Plazak esleitu ondoren, gainera, ez da aingura-

390

amarraleku izango ditu Plentziako itsasadarrek Eusko Jaurlaritzaren proiektuaren arabera.

182

leku egongo dira aurreikusitako pantalan berri bietan, 5 eta 11 metro bitarteko ontzietarako.

208

amarraleku izango ditu portuak denera, gaur egun baino 43 gehiago.

keta pribaturik baimenduko Plentziako itsasadarrean, eta ondorioz, amarralekurik gabe geldituko direnek beste portu edo leku bat bilatu beharko dute ontziak uzteko.

INGURUMENARI KALTEAK. Unai Ganzedo itsas zientzietan aditu plentziarrak argi du beharrezkoa dela itsasadarra berrantolatzea. Hala ere, aurkeztutako proiektuak ingurumenean hainbat arazo eragin ditzakeela aurreikusi du. Alde batetik, pantalan berri biak eraikiko dituzten guneak egokiak ez direla uste du, eta uhaldietan eutsiko ez dutelakoan dago. Horren harira, Ganzedo kexu da ez delako «gardentasunik» egon proiektua garatzeko orduan, «ez dakigu nork eraman duen ezta nork egin dituen ikerketak ere, egin izan badira». Era berean, aurkeztutako planoak argigarriak ez direla uste du adituak.

Itsasadarrean ez litzateke amarraleku gehiagorik egin behar, Ganzedoren iritziz. «Gehiegikeria da itsasadarrean dagoena; portuan egon ezin ziren hiru ontzi izatetik ehunaka izatera igaro gara urtez urte, eta hori bideraezina da». Egoera horrek itsasadarren hondoa guztiz kaltetu duela azaldu du itsas zientzialariak: «Jendeak edozein lekutan amarratzen du gaur egun ontzia. Horretarako, leku horren hondoa dauden harriak kendu egiten dira; algeek ezin dute sustraitu eta ez dituzte sedimentuak geldiarazten. Horrek ingurumen kalte izugarriak eragin ditu». Amarraleku gehiago egin baino, Ganzedok uste du horiek denak neurritz hartu behar direla: «Jendea kontzientziatu behar da, ezinezkoa da norberak nahi duen momentuan eta lekuan uztea ontzia». ◀

X Argia ereiten
getxoko euskara saria 2019
.edizioa

Azaroak 26 de noviembre 20:00
MUXIKEBARRI (Areeta aretoa)

10 urte ARGIA EREITEN
Gonbidatuta zaude Getxoko Argiaren jaira! Etorri!

Gobela ibaia: hari mehe bat

Barrikako Gane menditik Ibaizabaleraino, bederatzi kilometroko ibilbidea egiten du Gobela ibaiak, Barrika, Sopela, Berango, Getxo eta Leioa zeharkatuz. Gainezka egiten du lantzean behin, baina normalean lasai egoten da, bere inguruan gabiltzan milaka gizakion joan-etorri amaigabeaz ezaxola, sarritan gu hartaz egoten garen bezainbat. Hona hemen hari eskainitako hurbileko begirada xume bat.

TESTUAK: UNAI BREA · HODEI TORRES ARGAZKIAK: HODEI TORRES ▶

Barrikatik Leioara, sigi-saga

Gane inguruan jaiotzen da Gobela, eskumako argazkian ageri den inguruan. Ikusteko zaila da hasieran, baina laster handitzen da haren emaria, bat egiten baitu Lemosaren errekarekin Sopelan; ondoren, Getxon Bolue eta Kandaruerrekaren urak hartzen ditu, eta Leioan Udondorenak. Giza jardura dela eta, ibilbidearen zenbait zati lurpean egiten ditu, eta beste asko zementu artean.

Urak gainezka egiten duenean...

Ibilbidearen zenbait zatitan, Getxoko Fadura inguruan batez ere, ibaiaren ondo-ondoan bizi direnek ondotoxo ikasi dute ohi baino euri gehiago botatzen duenean erne egoten. Uholde bat baino gehiago izan da Gobelaren ibarrean, eta hainbat obra egin dira arazoa arintzeko. Ea hori nahikoa den, klimaren bilakabidearen gaineko iragarpenak ez baitira optimistenak, ederto dakigunez.

Bizidunen gordelekua

Landare- eta animalia-espezie askoren bizilekua da Gobela, baina zenbait gunetan baino ez. Bereziki, hezeguneetan (Urko, Bolue...). Horietan ondo gorde dira fauna eta landaredia; urbanizazio handiko eremuetan, aldiz, gizakion presioak eta uraren kalitate txarrak ez dute aukera handirik ematen bizitza hain oparo garatzeko.

Zementu, zabor eta hegazti artean

Itzubaltzeta, Lamiako, Udondo... Auzo horietan egiten ditu Gobelak azken kilometroak, Ibaizabalen isuri arte, behean eta eskuman ikusten duzuen lekuan. Itsasadarrean atsedenlekua eta jantokia dituzten hegaztien bisita jasotzen du, inguruan zabor ugari pilatu arren. Garai batean, txalupaz ere ibiltzen ziren bertan, lerro hauen azpian ageri denez. Leioako metro-geltokiaren ondoko ingurua da argazkikoa.

Anabel Landa Gaubeka Uribe Kostako Mankomunitateko presidentea

«Ez daukat nire burua politikaritzat»

Berangoko alkatearen bulegoa du lantoki ohikoena Anabel Landak (Berango, 1963), baina ez bakarra. Uribe Kostako Mankomunitateko presidentea ere bada, eta erakunde horrek Sopelan duen egoitzan hartu gaitu oraingoan, haren gorabeheraz galdetzea baita elkarrizketa honen helburu nagusia, Berangorekikoak beste baterako utzita. Nolanahi, eta ia ezinbestean, bere bizipenez ere berba egin digu eskualdeko kargu publikorik beteranoenak.

TESTUAK: UNAI BREA ARGAZKIA: HODEI TORRES ►

Laugarren agintaldia hasi duzu Berangoko alkatetzan eta hirugarrena Mankomunitateko presidentetzan. Hamabi eta zortzi urte, hurrenez hurren; ez dira gutxi. Baina udaberrian zalantza izan zenuen Mankomunitatean jarraituko ote zenuen, ezta? Bai, hala da. Gertatu da alkate berri asko sartu direla azken hauteskundeen ondoren, eta euren udaletan mar-txa hartu arte itxarotea erabaki dugula. Hemengo presidente izaten jarraituko dut, honenbestez.

Uribe Kostako Mankomunitatea bera ez da atzo goizekoa, 1991n sortu baitzen. Eta hala eta guzti ere uste dut nahiko ezezaguna dela herritarrentzat. Hor badugu zeregin bat, mankomunitatea zer den eta zer egiten duen zabaltzea.

Eta zer da? Udal batzuen batura, kasu honetan zazpirena [Barrika, Berango, Gorliz, Lemoiz, Plentzia, Sopela eta Urduliz] zerbitzu batzuk batera emateko. Momentu honetan lau zerbitzu-mota eskaintzen ditugu: gizarte-ongizatea, ingurugiroa, euskara eta kontsumo-bulegoa. Hasieran, gizarte-ongizatearen arloko zerbitzua emateko sortu zen Mankomunitatea, eta gero, apurka, beste arloetara zabaltzen, baina oraindino gizarte-ongizatekoa da ematen dugun zerbitzurik garrantzitsuenak.

Baduzue asmoa gehiago zabaltzeko? Momentuz ez da beharrik ikusten. Dena dela, azterketa batzuk egin dira eta baliteke arlo batzuetan zerbitzua handitzea. Adibidez, zabor-mota batzuk elkarrengatzen ditugu, baina hiri-hondakin solidoak eta hondakin organikoak ez (hau da, edukiontzi berdea eta marroia). Begiratzen gabezia komenigarria izango litzatekeen horiek ere

Ezagutzarik ez

«Mankomunitatea nahiko ezezaguna da, eta hori inoiz ez da ona; erakundearentzat baino, herritarrentzat. Zer garen zabaltzeko behar dugun»

Ordezkaritza politikoa

«Hemen udalerriek egon behar dute ordezkatura, ez alderdi politikoek, eta udal bakoitza burujabea da nor bidaliko duen aukeratzeko»

Politika eta ilusioa

«Beti esan dut ilusioa galtzen dudana momentuan utziko dudala kargua, hauteskundeak izan ala ez. Eta lehengo ilusio bera dut»

Mankomunitateak batzea, baina arlo gehiago lantzen hasteko asmorik ez dugu momentuz.

Mankomunitatearen zerbitzurik garrantzitsuenak gizarte-ongizatea dela diozu. Uribe Kostan arazo handiak daude esparru horretan? Ez nuke esango arazoa dagoenik, baina hor du jatorria Mankomunitateak, hori du oinarria, eta orain dela bizpahiru urte egon zen lege-aldaketaren ondorioz zerbitzu eta prestazio berriak eskaini behar ditugu. Hori garatzeko lana izan dugu eta oraindino ere badugu; horretan gabezia buru-belarri, eta lortzen ari gara. Bestalde, hemen bizi diren egoeraz galdetzen badidazu... Zeure burua zergaz konparatzen duzunaren arabera izango da. Gu ez gaude hain txarto, baina niretzat arlo horretako edozein premia da funtsezkoa, eta erabateko lehentasuna du.

Asko igarri zen 2007an hasitako krisia? Momentu batean beharrezko handitu egin zen, ez asko baina igarri egin zen. Argi utzi gura dut Mankomunitatean ez zela murrizketarik egon. Hori ulertzeko, erakunde honek zelan funtzionatzen duen jakin beharra dago. Udaletan, Udalkutxa izaten da diru-sarrera nagusia. Hemen ez dago Udalkutxarik, hemen dirua udaletatik dator, eta azken batean guk erabakitzen dugu, aurrekontuak egitean, diru gehiago edo gutxiago ekarriko dugun. Esan dudana bezala, zuzeneko zerbitzuetan ez da murrizketarik egin. Ondo egin zaio aurre egoerari.

Berangoko alkatea ere bazara, eta ez dakit erraza den lan biak uztartzea. Izan ere, zer betekizun du Mankomunitateko presidentek? Udal batean alkateak dituen berberak. Nik

orain bi egiten ditut baten prezioan, Mankomunitatekoagatik ez baitut txakur txikirik kobratzen, ardura hau ez da ordaintzen. Hala izan da Mankomunitatea existitzen denetik. Eta badiotsut: funtzioak alkate batenaren berdin-berdinak dira. Hemen, udaletan bezala, osoko bilkurak egiten dira (Osoko Batzorde esaten zaie), arloetako batzordeak daude, kontratazio-mota berdina da. Udal-erakundea da, azken batean.

EH Bilduk kritika publikoa egin du orain dela gutxi (ez lehenengoz), Osoko Batzordearen osaketa azken hauteskundeetan alderdi bakoitzak lortutako boto-kopuruagaz bat ez da torrela esanez, eta organo horretan EAJk duen ordezkari-tza dagokiona baino handiagoa dela salatuz. Kritika hori apur bat interesatua da. Hemengo estatutuek diotena da Mankomunitatean udalerriek egon behar dutela ordezkariak. Ez alderdi politikoek. Udal bakoitzeko osoko bilkurak erabakitzen du nor bidaliko duen hona. Izan daiteke gobernuan dagoen zinegotzi bat, izan daiteke oposiziokoak... Udalak burujabeak dira aukeratzeko. Ez dut hor kritikalari motiborik ikusten. Eta adibide bat ipiniko dut: aurreko legealdian Plentziako alkatea eta gobernuaren ez ziren EAJrenak izan, EH Bildurenak baino; EAJ izan zen garailea hauteskundeetan, nahiz eta gero gobernuaren ez ailegatu, eta hona etorri ziren ordezkariak EH Bildukoak eta Plentziako Independentistak izan ziren, hau da, gobernuaren zeudenak. Eta ez dut txartzat hartzen, gure estatutuek aukera ematen baitute ordezkari-tza horrela aukeratzeko.

Udal gehienek ordezkari-tza gobernuaren izan ohi da? Bai. ETElek, Euskadiko Toki Erakundeei buruzko Legeak, esaten du gobernuaren osaketa organo guztietan mantendu beharra dagoela. Berangon, adibidez, gehiengo absolutua dugu orain, eta Mankomunitateko Osoko Batzordea etortzen diren hiru ordezkariak EAJrenak dira. Joan den legealdian ez, oposizioko bat egoten zen. Gorlizen, esate baterako, hiru alderdiak dau-

«Zerbitzuen jasagarritasuna da helburua»

Mankomunitate bat sortzearen arrazoia beti da ekonomikoa? Jasagarritasuna esango nuke nik. Azken batean, diru-kopuru batez zerbitzu handiagoa eman ahal izateko elkartzen gara. Eta udal bakoitzak bere biztanle-kopuruaren arabera egiten du ekarpena.

Hain zuzen ere, zu alkatea zaren udala, Berango, ez dago mankomunitate euskara-arloan... Zati batean bagaude, bestean ez. Mankomunitateak antolatzen dituen ekimenetan Berango ere parte hartzen du, baina horrez gain bere euskara-teknikaria du, herrian egiten diren gauzetarako. Ez gara bakarrik. Adibidez, Plentzia eta Gorliz ere ez daude Ekogunen. Norberak egin dezake aukera hori.

Horrek aldaketak eragingo ditu udal bakoitzak egin beharreko diru-ekarpenean, ezta? Noski, eta hori da arazo bakarra: kontuak egin behar dituenaren lana apur bat zailtea.

de gobernuan [EAJ, EH Bildu eta GIG], eta hirurak daude Mankomunitatean ordezkariak. Sopelan EAJ dago alkatetzan baina gehiengo ez da hain argia, eta alderdi guztiak daude ordezkariak hemen, ez Osoko Batzordean (hor EAJ, EH Bildu eta PSE daude), baina bai batzordeetan.

Izan ere, Mankomunitateko organoen osaketan igarriko ziren EAJk maiatzean Uribe Kostan lortutako emaitzak, aspaldiko onenak, eta denbora luzearen ostean berriro lortuta eskualdeko alkatetzan denak. Bai, hori hemen ere islatzen da, eta kritikak daude horregatik, baina ez dut uste arazoa denik. Herriak esan duena baino ez dugu egiten; herrietan emaitza onak lortu ditugulako gaude hemen. Zergatik ez dugu sinistu behar herriak esandakoa? Euzko Alderdi Jeltzalekoak garelako? Herriak dioenak ez du balio?

Mankomunitate herriarrentzat ezagunagoa izateko helburua aipatu duzu elkarriketaren hasieran. Ideiari? Aurtengo aurrekontuan diru-kopuru bat bideratu genuen komunikazioa areagotzeko, baina aitortu beharra dago ez dela gauza handirik egin arlo horretan.

Zer kalte dakar ezezaguna izateak? Bada, ezin dizut kalte zehatzik aipatu, baina ezezaguna izatea inoiz ez da ona. Eta ez diot erakundearentzat, herriarrentzat baizik.

Ez dute hona jotzen? Beharrianak daudenean bai, baina... Ez dago zertan egoera larrian egon zenbait laguntza-mota jasotzeko. Badaude jendearen bizimodua hobetu dezaketen laguntzak, eta jendeak ez ditu eskatzen.

Zer beste erronka du Mankomunitateak, komunikazioa hobetzeaz gain? Batetik, egoitza handitzea. Orain gauden areto honetantxe egiten dira Osoko Batzordeak. Legez publikoak

Uzta berriak ostera Bizkaiko udagoiengan

SONAKAY + IKER LAUROBA BILBO BBK aretoa urriak 26 20:00 sarrera: 10/12 €	ANNE ETXEGOYEN & LES NOUVELLES VOIX BASQUES BERRIZ Kultur etxea urriak 26 20:00 sarrera: 8/10 €	AGUR ETA DOLORE ANTZERKIA-SOLASALDIA PLENTZIA Danontzat Gaztelua azaroak 9 20:00 sarrera: 3 €	HUNTZA GETXO Muxikebarri Antzokia Arrigunaga aretoa azaroak 15 22:00 sarrera: 8 €	OLATZ SALVADOR + SUA BILBO Kafe Antzokia azaroak 28 22:00 sarrera: 10/12 €
--	---	---	---	--

ANTOLATZAILEA:

BABESLEA:

LAGUNTZAILEAK:

SARRERAK:

dira, baina ikusten duzunez oso leku txikia da. Aukera eman beharra dago jendea etortzeko, eta asmoa egoitza handitzea da. Sopelako Udalarari alboko lonja erosi diogu horretarako. Noski, inbertsio hori beharrezkoa da baina ez da garrantzitsua herriarrentzat. Helburu nagusia da, gizarte-ongizateari dago-kionez, dekretu berriak ezarritako prestazioak eta zerbitzuak garatzea. Eta badago beste erronka garrantzitsu bat, ez Mankomunitatearentzat bakarrik, gizarte osoarentzat baino: ingurugiroa. Arlo horri bultzada handia eman behar diogu. Agenda 21 amaitzen ari da eta orain Agenda 20-30 delakoa garatzeko adjudikazioa egin behar dugu, bai hemen bai udal bakoitzean. Agenda 21en balantzea ona da baina garaia aldatu egin dira.

Ingurumenaren gaineko eztabaida publikoak askoz oihartzun handiagoa duelako orain? Bai. Lehen ikusten ez genituen arazoak eta ondorioak ikusten ari gara, klima-aldaketa lotutakoak esate baterako.

Zer egin dezake arlo horretan mankomunitate batek, bere txikian? Hori da erabaki behar dugun gauzetako bat, erakunde txikion zeregina zein den. Hemen, adibidez, baditugu zerbitzu bi, Bizimeta eta Ukanauto; hurrenez hurren bizikleta eta autoak uzteko zerbitzuak dira, eta uste dut gaur-gaurkoz biak indartu behar ditugula. Ukanautok hasiera apala izan zuen, baina erabilera handitu egin da eta handituz doa; Bizimetari kontrakoa gertatu zaio. 2020ko aurrekontuetan bultzada handia eman gura diogu ingurugiro-arloari, eta beraz inbertsio esanguratsua egin beharko dugu zerbitzu horietan.

Hain zuzen ere, Mankomunitateari egindako beste kritika bat da aurrekontuaren zatirik handiena, hiru laurden inguru, funtzionamendurako erabiltzea, eta gutxi bideratzea inbertsioetara. Kritika horrek agerian uzten du egin duenaren erabateko ez-ezagutza. Mankomunitateak lau arlotan ematen ditu

Alkatea izatearen alderik latzena

Hamabi urte daroatza alkatetzan Anabel Landak, eta are luzeago egon zen bere aita, Jose Antonio. Zeharka edo zuzenean, karguaren pisua ondo ezagutzen du, beraz, Uribe Kostako Mankomunitateko presidentea. «Alkatea izatea ez da erraza inoiz», dio, «baina nire aitaren denboran askoz ere gogorragoa zen. Bera alkate zela hil zen, bihotzekoak jota, osoko bilkura batean PPko zinegotzi batek pistola bat atera eta hiru egunera. Beste behin, bomba-mehatxua izan genuen etxean, eta nire ahizpak, oso gaixotasun larria zeukanak, Ertzaintzaren auto batean eman behar izan zuen gaua. Gauza horiek ez ditut ahaztekoak».

zerbitzuak: gizarte-ongizatea, ingurugiroa, euskara eta kontsumoa. Zer inbertsio egin liteke horietan? Udalek azpiegiturretan egiten dituzte inbertsio handienak, parkeetan, bideetan... Hau da, hirigintzan. Baina hemen ez da halakorik kudeatzen. Gure esku dauden arloek ez dute behar inbertsio handirik.

Politikari beteranoa zara. Urte asko daroazu Berangoko alkate, eta aurretik ere Jose Antonio Landa, zure aita, luzaroan egon zen kargu berean. Politika betidanik arnastu duzula esan daiteke? Bai, gure etxean politika eta abertzaletasuna oso garrantzitsuak izan dira beti. Euzko Alderdi Jeltzaleko militantea naiz 16 urte nituenetik, handik gutxira ailegatu zen aita alkatetzara, eta harengandik hurbil egon naiz beti. Niretzat politika garrantzitsua da, bizitzaren arlo guztietan dagoelako, baina ez daukat nire burua politikaritzat. Alkatea naiz, eta horri begiratuta bai, politikaria naiz, baina asmoa ez da izan politika bera, herria eta herritarren bizimodua hobetzea baino, udal batetik hori egin ahal den neurrian. Eta ahal da.

Hainbeste urtez egongo zinenik ez zenuen pentsatuko, ordea. Ez. Eta gainera pena bategaz hasi nintzen, aita inoiz ez zuelako gurako ni alkatetzan ikustea. Bera alkatea zela hil zen, eta oso argi zeukan ez zuela gura kargu hori bere alaba batek hartzea. Bizitza horrela suertatu da, ordea, eta ez naiz damutzen.

Ez zara politikoki higituta sentitzen? Ez. Beti esan dut ilusioa galtzen dudan momentuan utziko dudala kargua, tartean hauteskundeak egonda ala ez. Eta lehengo ilusio berdina dut, edo are handiagoa. Orain arte ez dut esan segitu gura ez dudarik. Politikariek higadura dute eta ni laugarren agintaldian nago, baina hauteskunderik hauteskunde herritarrek babes handiagoa eman didatela ikusten dut. Maiatzeko hauteskundearen emaitza berdinak aurkitzeko oso atzera egin behar dugu denboran, EAJ-ren eszizioaren aurreko garaia. ◀

ARTOLOZAGA ANAIK Tailerrak

Mekanika · Karrozeria · Elektronika

NEGUAN, IZAN ZURE KOTXEA PREST:

Automobileko
bateria errebisatu
eta beharrezkoa bada
alda ezazu

Olio, hozgarri, haizetako
garbitzaile eta balaztako
likidoen mailak ikusi

Haizetako-garbigailuak
aztertu

946 763 814 • talleresartolozaga.com
Gatzarriñe Kalea, 42 SOPELA

Pneumatikoak aztertu.
Komeni da neguko
pneumatikoak
edo elur-kateak eroatea

Argi- eta balazta-
sistemak aztertu

Botika-kutxa egokia
eta **manta** eroan

Car Service

Indaba artean «herria» egiten

Hogeigarrenez, Indabada jaialdia egin zuten urriko azken zapatuan Algortako San Nikolas plazan. Urteroko ohiturari jarraituz, eremu publikoaren erabilera aldarrikatzeko izaerari eutsi eta hamarkada bi hauetako errepasoa egin zuten, jai giroan. Hona hemen irudi batzuk.

TESTUA: IKER RINCON MORENO. ARGAZKIAK: HODEI TORRES

Zinez diot **La trinchera infinita**

Beldurraren zuloan sartuta

Moriarti ekoiztetxearen ibilbide emankorrari jarraiki, Jose Mari Goenaga, Jon Garaño eta Aitor Arregi osatutako hirukoteak film ausarta egin du, urriaren 31tik zinema-aretoetan ikus daitekeena.

TESTUA: **IZASKUN RODRIGUEZ** ▶

Ez da ohikoa film baten zuzendaritzaren ardura hiru pertsonak hartzea. Beharrezkoa da %90ean bat etortzea, lankide bihurtutako lagunekin gertatzen den bezala: Jose Mari Goenaga, Jon Garaño eta Aitor Arregi.

Ez da ohikoa Donostiako Nazioarteko Zinemaldian sari gehien jaso dutenek gipuzkoar peto-peto hauek izatea, kritika eta ikuslegoaren onespenearekin gainera.

Ezohikoa izan zen Euskal Herrian ekoiztutako *Handia* filmak hamar Goya sari ekartzea etxera, eta ezohikoa izan zen euskaraz filmatutako istorio bat Oscarretarako hautagai izendatzea; *Loreak* filmak lortu zuen ohorea. Mirestekoa da Moriarti ekoiztetxekoen ezohikotasun hori, ausardiarekin eta talentuarekin lotuta doana dudarik gabe.

Beren ibilbideari jarraituz gordina eta sakona da ere azken lana, *La trinchera infinita*. Atalka kontatzen da 1936 eta 1969 bitartean Hilario eta Rosa senar-emazteen istorioa, Andaluziako herri txiro batean kokatuta. Lehenengo minututik eta errit-

La trinchera infinita

Zuzendariak: Jon Garaño, Aitor Arregi eta Jose Mari Goenaga

Gidoilariak: Luiso Berdejo eta Jose Mari Goenaga

Antzezleak: Antonio de la Torre, Belén Cuesta, José Manuel Poga, Vicente Vergara...

Iraupena: 147 min

Zinema-aretoetan ikusbide

mo handiz, gerra zibilean «galtzaileen» aldean egoteak zer dakarren sentitzen dugu. Gordintasuna da filmaren hasieran erakusten dena, eta horren ondorioz hezurretaraino sartzen den beldurra. Horrek bultzatzen du gizonezko protagonista bizitza etxean ezkutatuta ematera, eta emaztearen etorkizuna baldintzatzen, ia itotzeraino. Aurrera egiten uzten ez digun beldurra, bizitzako hainbat momentutan edozeinek senti dezakeena da filmaren ildo nagusia. Arazoen aurrean sendo aurrera egiten duen amodioa eta lotura dira beste gaia.

Argi ikusi da azken urteetan Antonio de la Torre Estatuan dagoen antzezlerik interesgarrienetako bat dela. Hilario, go-goan geratzen den pertsonaia osatu du honakoan ere. Ustekabe atsegina Belén Cuestaren lanak ekartzen du, zuzendariak egindako apustu zuhurra.

Javier Agirrek sinatutako edozein lanetan bezala kameraren begiradak, argitasunak, filmean murgiltzera laguntzen gaitu, berezko unibertsoa sortuz. Erritmoak arnasarik gabe eta minduta uzten gaitu hasieran, eta deseroso sentiarazten gaitu amaigabeko giltzapean. Soinuak ere aipamen berezia merezi du, zulo batetik entzutea zer den ulertzen lagundu eta efektu dramatikoarekin areagotzen baitu.

Guda ostean satorrak bezala ezkutatuta bizitzera behartuta egon zirenei egindako omenaldiaz gain, beste zerbait agertzen digu filmak: beldurraren aurrean izotzuta geratzen garenean, zulo eroso batean jarraitzearen edo erronkei aurre eginez bizitzara irtetearen arteko erabakia. ◀

Irakurrian **Mari-mutil handi baten bluesa**

Generoetatik kanporatuen kantua

Genero-egituretan tokirik topatzen ez duen Jess Goldenbergen bizitza kontatzen du eleberriak. Orokortua da genero-, arraza- eta klase-errepresioa, baina elkartasun-sareak ere topatuko ditu.

TESTUA: **IÑIGO ASTIZ** ▶

Lehen galdera filosofiko ezagunari (Nor naiz?) erantzun bat eman beharrean den pertsonaia baten bizitza kontatzen du *Mari-Mutil Handi Baten Bluesa* liburuak (Erandioko Irakurle Klubak abenduaren 19an aztertuko duena), baina fokua apur bat itxiz gero, AEBetan sexu-askapen mugimenduaren indarraldi batean gizarteak ezarritako genero-egituretan tokirik topatzen ez duen Jess Goldberg pertsonaiaren egunerokoa deskribatzen du nobelak. Etengabe errepikatuko diote galdera bera: «Zer zara, gizona ala emakumea?».

Galdera bera zaio mingarri Goldbergi. Baina, hain zuzen ere, min partikular hori erakusteko zintzotasun, zehaztasun eta benetakotasunak bilakatzen dute Goldberg unibertsal. Pertsona bat igarriko du irakurleak pertsonaiarengan, eta benetako norbait ezagutu izanaren sentsazioarekin itxiko du liburuak; bere tolestura, kontraesan, zauri eta maitatua sentitzeko grina guztia erekin. Hezur-haragizko norbait, funtsean, fikziozko arropekin jantzita.

«Liburu politiko bat gorputzetik». Izenburu horrekin aurkeztu zuen liburu Maider F. Galardi kazetariak *Berria* egunka-

Mari-mutil handi baten bluesa

Egilea: Leslie Feinberg

Itzultzailea: Fermin Zabaltza

Argitaletxea: Katakra

Urtea: 2018

Orrialde kopurua: 472

Jatorrizko hizkuntza: Ingelesa

rian, eta bete-betea jo zuen deskribapen hori eginda. Ezinbestean bilakatzen da borrokalaria Goldberg, auzo langile batean jaioa eta gizarteak eskaintzen dion genero-rolarekin gatazkan, azkenean, 16 urterekin egiten du alde etxetik, behin gurasoek zoroetxe batera eraman ostean, eta institutuko mutil arrakastatsuenek taldean bortxatu eta gero. Gordintasunaren eta goxotasunaren artean ibiliko da eleberriaren protagonista, erori ez erori, hortik aurrera ere. LGBTI mugimenduaren taberna erdi klandestinoetan topatuko du babesa hasieran, eta une batetik aurrera ia erabateko bakardadera eramango du bere buroaren bilaketa-prozesuak.

LEHEN ESKUKO MATERIALAREKIN OSATUTAKO LIBURUA. Leslie Feinberg idazleak gertutik ezagutu zuen liburuan deskribatzen duen mundua, eta gertutasun horri esker lortzen du aipatutako benetakotasuna. Idazle eta kazetari izateaz gainera, eleberriko pertsonaia bezala, fabrikako langilea, zuri antiarrazista, militante komunista, judu sekularra, transgeneroa eta lesbiana zen bera ere, eta lehen eskuko material hori erabilia lortzen du irakurlea sexu-askapenerako mugimenduaren argi-itzaletan murgiltzea.

Baina ez da hori bakarrik. Idazleak asmatu egiten duelako 70eko hamarkadako debate politiko nagusiak pertsona indibidual baten bizipenetaraino jaisten, eta pertsonaia horren begirada ezin humanoagotik izango du irakurleak gatazka horien guztien berri. Haren gorputzetik. Ahotsetik. Hezur eta haragitik. Eta horregatik F. Galardi kazetariaren esaldiaren egokitasuna: liburu politiko bat gorputzetik. ◀

Musikhariak **Zetalau**

«Euskal musika bizirik dago, askori gustatu ez arren»

TESTUA: ASIER BARRUETABEÑA RIVALLO ARGAZKIA: ZETALAU ►

Napalmaren usaina goizeko lehen orduan bezala, *Heriotza zigorra* Zetalau taldearen lehen lana gogorra bezain zuzena da, erne harrapatu behar zaituen horietakoa. Nork esango zuen bada, euskal gazteriaren musika eszena hilda zegoela... Uribe Kostako boskote hau, etiketak gustuko ez dituenen, auto-produzitutako euren lehen lanagaz dator. Adi, ondoan eztanda egin ez diezazun.

Nortzuk zarete Zetalau eta zelan sortu zen taldea sortzeko ideia? Algortako, Itzubaltzeta/Romoko eta Peruriko bost gaztek osaturiko musika-talde bat gara. Desobedientzia, Fallen Kingdom, Sully Riot, Los Petatxos, Down the Leader eta Burning the Waves taldeetatik gatoz.

Oso talde gaztea zarete, etorkizunera begira zer asmo duzue? Hasieran geneukan helburu berdina defendatzen jarraitzen dugu: musika sortu, harremanak egin eta egiten dugunaz gozatu. Bestalde, denboraren eraginez talde modura egonkortzea eta ahalik eta belarri gehienetara ailegatzea gustatuko litzaike, betiere, gure sustraiak zeintzuk diren ahaztu gabe.

Disko berria kaleratu duzue. Lehenengoa izanda zelakoa izan da esperientzia? Zelako harrera du diskoak? Auto-produzitu dugun diskoa izan da eta horrek, bai esfortzu eta bai gogo aldetik, erronka berri hau emozioz eta ilusioz hartzea eramaten gaitu. Bestalde, lehenengo diskoa izanda, desberdin ikusten dira gauzak, azken batean hasiberriak garelako. Eta bai, esperientzia ezin hobea izan da, bai musikalki baita pertsonalki ere,

Heriotza zigorra

Aurten, 2019an, argitaratutako lana da Zetalau talde gaztearen lehenengoa. Euren produzitutako diskoa da eta lortutako emaitzagaz oso pozik daude. Hilabete hauetan jotzeko hainbat data dituzte lotuta, euren Instagram kanalaren bitartez ikusi al izango dituzuenak: @zetalau.taldea

gure hasierako helburuei eutsita diskoak izugarritzko harrera izatea lortu dugulako.

Zuen ikuspuntu gaztetik zelan ikusten duzue musika-eszenaren egoera? Ez dugu batere ondo ikusten. Talde gazte asko gaude lanean, baina ez dugu laguntza nahikorik musika-arloan aurrera egiteko. Horrek ez du esan nahi gazteak gogotsu ez gaudenik, benetan nabari dugulako bizirik gaudela, euskal musikak bizirik jarraitzen duela, askori hori gustatu ez arren.

Zer dela eta Zetalau izena? Zer esan gura du? Gure lehenengo egunetan sortu genuen izena. Entsegu-lokaletik irten eta aldizkari bat eskuan hartuta taldeari izena jartzea erabaki genuen. Nola? Aldizkaria edozein orrialdetan zabaldu eta bertan zegoen irudi edo hitzekin taldearen izena sortuz. Aldizkaria zabaldu, eta C-4 lehergailuaren argazki bat ateratu zen. C-4 hitza euskarara pasatu genuen eta Zetalau izena garatu genuen. Gainera, diskoaren izenarekin (*Heriotza zigorra*) lotura estua daukan hitza da baita ere.

Getxoko Txorimalo gaztetxean entseguak egiten dituzuela entzunda daukat. Zelan doa kontua? Bai, Txorimalo gaztetxean entseatzen genuen orain dela gutxira arte. Orain, egon zen lapurretaren ondorioz, beste lokal batean entseatzen dugu, gaztetxean jada ezin dugulako. Guk geuk ere lapurreta lehengo sufritu genuen, bertatik eramandako material batzuk gureak zirelako. Baina egoerari aurpegia emateko gogotsu egin dugu aurrera, eta Txorimalo gaztetxeari esker LapurFest deituriko kontzertu gaua antolatu genuen, lapurretaren diru-galerari aurre egin ahal izateko. ◀

Beñat Amade Getxo Herri Kirolak taldea

«Jendea herri-kiroletan murgiltzea da gure helburua»

Egoera kaskarrean dago gaur egun herri-kirolen mundua, Beñat Amade Getxo Herri Kirolak taldeko kidearen arabera: kirolari gutxi, laguntza eskasa... Horri buelta emateko eta kirol horiek gizarteratzeko asmoz, herritarrek gonbidatu ditu Getxoko Andra Mari kiroldegian entrenatzera.

IKER RINCON MORENO

Getxo Herri Kirolak taldean federatutako kideak izateaz gainera, herriko jendea batzen duen taldetxoa osatu duzue. Zein da horren helburua? Jendeak kirola egin dezala eta, aldi berean, herri-kirolak sustatzea, horrekiko lotuta dagoen kultura gizarteratzeko eta ezagutarazteko. Jende askok ezagutzen ditu herri-kirolak, baina ez du inoiz horietan jardun. Hala, azken finean, horietan parte-hartzearen gozamina erakutsi nahi dugu. Izan ere, oso dibertigarriak dira kirol hauek.

Bizkaian ez dago herri-kirolekiko kultura oso indartsu. Plazetan sortutako kirolak dira, eta txapelketetan oinarritzen dute euren jatorria. Hala, kirolariak egotea beharrezkoa da lehiaketa horiek egiteko; izan ere, horiek desagertuz gero, kirola bera ere galduko da.

Helburua da talde horretatik jendea txapelketetara bideratzea? Ondo dator jendea talde federatuan sartzea, baina ez da hori helburua. Guk nahi duguna da herri-kirolak jendeari hurbiltzea eta, aldi berean, jendeak jakin dezala herri-kirolen taldea dagoela Getxon. Herri Kirol taldea duela 27 urte sortu zen, eta nik hamaika daramatzat horretan. Denbora-tarte horretan, ikusi ahal izan dut udalerriko jendeak ez duela taldea ezagutzen, jaietan erakustaldi piloa egin dugun arren.

Zelakoa izan zen federaturik gabeko talde horren sorrera? Duela bost edo sei urte sortu genuen. Taldean sartu eta bi urte, umeentzako herri-kirolen eskola bat sortzea bururatu zitzaidan. Nik beti egin dut kirola eta argi nuen harrobirik gabe taldea desagertu zitekeela. Ni 25 urte nituela hasi nintzen hemen, gazteena nintzen; hurrengoak 36 urte zituen. Hutsune

Crossfit vs Herri Kirolak

«Crossfitean dabilen jendearen kontrako desafio batzuk egin ditugu azken aldian. Bi kirolen artean ez dago alde askorik; indarra erabili behar da bietan, teknika ere bai, gauza pisutsuak denbora laburrean askotan altxatzeko. Biak nahiko orekatuta daude eta desafioak egin daitezke. Hala ere, kirol batzuk ezin dira desafioan sartu, proba oso teknikoak direlako, aizkora adibidez».

handia zegoen eta ez zetorren gazteagorik. Hiru urtez egon ginen umeak erakartzen, eta horietako bik jarraitu egin dute. Ondoren, nire kuadrillako lagun eta ezagun batzuei herri-kirolak egiteko gonbitea egin nien; nik entrenamenduak prestatzen nizkien eta kirola egiten zuten.

Apurka-apurka jendea batzen hasi zen. Urterik urtera jende asko pasa da hemendik, eta gaur egun 10-12 lagunek osatzen dute talde herrikoia. Bakoitza ahal duenean etortzen da. Izan ere, bi egun ditugu entrenatzeko: astearteetan, 18:30etik aurrera; eta ostiraletan, 17:30etik aurrera.

Zelako harrera izan du talde horrek? Badago nolabait aurreiritziekin datorren jendea eta kirol jakin batzuk egitearen beldur dena. Kasu horietan, nik beti esaten dut apurka-apurka konfiantza hartu beharra dagoela, bakoitzak uste duen pisuarekin lan eginda ingudean eta txingetan, adibidez. Ondoren, denbora pasa ahala, jendea *pikatu* egiten da eta pisu handiagoekin hasten da ariketak egiten. Teknika da garrantzitsuena kirol honetan, eta hori ere ikasten dugu hemen; menderatu ahala, jendea konturatzen da harri eta pisu handiak mugitzeko gai dela, nekatu barik. Hasierako beldurra kendu ahala hasten gara gehiago egiten.

Zein egoera bizi du herri-kirolen munduak gaur egun? Uribe Kostan egoera kaskarra da. Sokatiran, adibidez, gero eta talde gutxiago dago eta, horrela jarraituz gero, azkenean lur gaineko txapelketan talde biren arteko lehia baino ez da izango. Hemen, Getxon, entrenatzeko leku egoki bat behar dugu. Duela bi urte lortu genuen Fadura kiroldegiko gunea estaltzea karpa batekin; hala ere, zazpi urte daramatzagu obra txiki bat egiteko, benetan estalita dagoen leku bat izateko urte osoan entrenatu ahal izateko, eurretan egon arren. Herri-kiroletan, orokorrean, orain hasi da Bizkaiko Federazioa gazteekin gauzak egiten; umeen txapelketak hauspotzen hasi dira ondoren horiek nagusien taldeetara pasatzeko. Txapelketa-motak ere aldatuz joan dira urtez urte; pentatloia agertu da, harri handien txapelketa formatua ere aldatu dute, telebistan agertzen hasi da... Show handiagoa da orain. Askok ez dute gustuko, baina modernizatu egin behar dugu erakargarriagoa izateko, bestela akabo. Jendea plazetara ez badoa, ez du kirola egingo. ◀

KALITATEA BIKAIN TASUNAINNOVA
CIÓN CALIDAD DESDE 1963 EXCELEN
CIA BERRIKUNTZA IDIOMAS SOCIALES
CIENCIAS DBH GUARDERÍA JANTOKIA
KIROLAK DANTZA AUZOLANKOOPE
RATIBOAMUSIKA BERTSOLARITZA

www.sanikolas.eus || 94 430 54 78 || Areneazpi, 15 - Algorta

Ainhoa Azurmendi Psikologian doktoratua eta aholkularia emakumezko kirolaren arloan

«Beti jarri izan da emakumeen gaitasuna zalantzan kirolean»

Emakundek bultzatutako XVI. Berdintasunerako Gunea proiektuagaz bat eginda, emakumezkoen kirolari buruzko jardunaldia egin zuten urriaren 10ean, Urdulizen. Bertan parte hartu zuen Ainhoa Azurmendi adituak, eta gaiaren nondik norakoak aztertu ditugu beragaz.

IKER RINCON MORENO ►

U ribe Kostako Zerbitzu Mankomunitatearen Gazteria Sailak antolatuta, emakumezkoen kirolari eta eskualdeko kirolariei buruzko jardunaldia egin zuten joan den urriaren 10ean Urdulizen. Bertan parte hartu zuen, besteak beste, Ainhoa Azurmendi Psikologian doktore eta emakumezkoen kirolean adituak. Haren arabera, gero eta emakume gehiagok kirola egiten duten arren, oraindino gizezkoenakaz alderatuta praktika «oso ezberdina» dela dio. Era berean, diskriminazio-egoerak asko direla azpimarratu du Azurmendik: «Kirol-arloan ematen diren diskriminazio guztiak gizartearen gertatzen direnen isla dira».

Are gehiago, azaldu duenez, kirola jatorriz eremu maskulinoa izan den heinean, emakumeen gaitasuna zalantzan jarri izan da askotan kirol batzuetan: «Gorputza erabiltzen da emakumeen baldintzatzaile bezala». Hori kontuan hartuta, kirol-praktikak ezberdinak izaten direla dio Azurmendik; kirol federatua oraindino «gizezkoen eremua» da, eta aldiz, norbere kabuz egiten den kirolean emakume gehiago ikus daitekeela ondorioztatu du. Horri lotuta, hainbat eremutan emakumeen kirola sustatzeko interesa dagoela azaldu du: «Batez ere naturaren harremanarekin eta eremu publikoekin lotura duten jardueretan ikusten dugu hori». Azurmendik uste du garrantzi handia dutela emakumearen gorputzaren ahalduntzea sustatzeko proiektuak garatzeak, «baita emakumeak eredugarriak direla erakustea ere».

Egitura tradizionalagoei, hau da, klub eta federazioei dago-kienez, horien funtzionamenduan oraindino genero-ikuspe-

Emakumezko kirola: gaur egungo egoera eta erronkak jardunaldian parte hartu zuen Azurmendik Urdulizen. HODEI TORRES

«Sexuak emakumeon bizitza baldintzatzeari uzten dionean eta benetan nahi duguna askatasunez aukeratu ahal dugunean izango dugu normaltasun egoera»

giak txertatu beharra dagoela dio adituak: «Legediak aspaldi esaten du berdintasun-planak egin behar direla, baina oso po- liki ematen ari dira pauso horiek».

BINARISMOTIK ALDENDU BEHARRA. Sexuak emakumeen bi- zitza baldintzatzeko faktorea izateari uzten dionean eta ema- kumeek benetan gura dutena askatasunez aukeratu ahal du- tenean «normaltasun egoera» egongo dela dio Azurmendik. Hala ere, gaur egun binarismo horretatik aldentzea «oso zaila» dela uste du adituak eta, ondorioz, estereotipoak birsortzen ja- rraitzen dugula. «Aniztasuna beti aberastasuna da, baina gure gizartea oraindino klasifikatuta dagoen bitartean, oso zaila izango da estereotipo horiek gainetik kentzea eta ahalduntzea lortzea», adierazi du. ◀

Bapiruke

Gabonetako koloniak

Abenduak 23, 24, 26, 30 & 31
eta urtamilak 2 & 3

NORI ZUZENDUA:
5 eta 12 urte bitarteko umeentzat (2007 eta 2014 urteen bitartean jaioak)
NON:
J. B. Zabala eskolan (Algorta) eta Romo eskolan.

PREZIOA:
Bazkideak 45 euro
Bazkide ez direnak 60 euro
Getxon Gubieneko Errenta jasotzen dutenak 20 euro (Aldundiko ziurtagiria eta NAN kopia ekarri behar dira).

IZENA EMATEKO EPEA:
Bazkideak azaroak 18 & 19 eta bazkide ez direnak azaroak 20 & 21.
Egunero 10:00 - 13:30 orduetara; 18an eta 20an 16:30 - 18:00 orduetara.

Hiruka Eguna Gorde data!

Azaroaren 16an hitzordu garrantzitsua

«Guretzat hil ala bizikoa izango den urteari hasiera emango diogu», esan genuen urtarrilean, komunikazio-proiektu honen alde egin genuen ekitaldi baten atarian. Gutxika agortuz doakigu urte hau, eta berriro ere **HIRUKA**zaleak elkartzeko momentua ailegatu da: azaroaren 16an, **HIRUKA Eguna**.

TESTUA: **HIRUKA** ►

Orain dela urtebete egoera latzean zegoen **HIRUKA**, eta erabaki latzak hartu genituen aurrera egin ahal izateko, ondo jakinda 2019. urteak zekarkigunaren arabera izango zela gure etorkizuna. Ia urte bat geroago, «aizue, hemen gaude» esateko moduan dago proiektu hau, eta egokia iruditu zaigu haren parte garen guztion bizipenak elkarregaz partekatzeko eta, bide batez, denok batera egun ederra igarotzeko hitzordu bat ipintzea.

Azaroaren 16an egingo dugu **HIRUKA Eguna**, Algortan. San Nikolas plazan batuko gara eguerdian, eta kalez kale ibiliko gara bertsolariek eta trikitilariak lagunduta; gutxika, Azebarri Kultur Elkartera hurbildu eta hantxe, elkarren berri eman eta argazki batzuk egin ostean, bazkaria egingo dugu, 15:00etan hasita. Baina erne, denentzako lekurik ez da egongo eta! Baz-

JUAN MARI

Harategia Urdaitegia

Baserriko haragia, produktu artisaua eta etxez etxeko zerbitzua

Las Mercedes, 31. 48930 AREETA
94 464 41 25

GetxoGas

Urteko 365 egunetan gaude zabalik

- Garbiketa gunea
- Denda eta okindegia
- GnG tailerra
- Solaguren Jatetxea

944 301 500

GetxoGason Euskararekin bat! Getxo eta Berango artean

Ciudad de Orduña

APARTAMENTU TURISTIKOAK

URDUÑA EZAGUTU

Hirigunean lo egin

Erregistro zenbakia: E BI 687-692

INFORMAZIOA ETA ERRESERBAK

www.apartamentosorduna.com
621 209 221
info@apartamentosorduna.com

ITXASGANE

prentsa • aldizkariak • goxokiak

Getxoko kirol portua • 944 915 321

zitsua dugu HIRUKAzaleok

karian izena emateko, publi@hiruka.eus posta elektronikoko helbidera idatzi, 94 491 13 37 zenbakira deitu (bulegoko ordutegian) edo 688 693 195era WhatsApp mezu bat bidal dezakezu, izen-abizenak eta zenbatentzako txartelak gura dituzun adieraziz. Bai, bai, badakigu, menua zein izango den interesatzen zaizula zuri... Bada, arrastiko 15:00ak aldera, eskualdeko eta sasoiko produktuak oinarri hartuta, Uribe Kostako Agroa-sanbladari esker entsalada goxo bategaz emango diogu hasiera otorduari. Ondoren, behin gosea deituta dagoela, inguruko sukaldaririk onenek, edo behintzat gogotsuenek, hurbileko produktuakaz landutako sukalkiaz gozatzeko parada izango dugu Algortako Azebarri kultur gunera hurbiltzera animatuko garenek. Bazkari eder horri amaiera borobila emateko, euskal pastela izango dugu gozagai. Zelan ez! Ardorik eta sagardorik ez da faltako egun honetan, biziraupen honetan bada ere, zer edo zer ospatzeko tarterik ez baita faltako. Baina, HIRUKA Eguna bazkaria izango da bakarrik? Ez! Aurretik esan legez, goizean helduko diogu ospakizunari!

EGUN OSOKO OSPAIZUNA. Esan bezala, goizean goiz helduko diogu HIRUKA Egunari; bueno... lasai, ez baikara horren goiz zuen eske egongo! Eguerdiko 12:30ean elkartuko gara aurrenekoz, Algortako San Nikolas plazan. Bertan, trikitilariak eta bertsolariak lagunduta, zintzurak bustitzeko triki-bertso-potea abiatuko dugu, apurka-apurka Euskal Herria kalean lekututa dagoen Azebarri Kultur Elkartek duen txokora arte. Bertan, azkenengo bertsoak kantatu ondoren, mahaietan eseri

Egitaraua

Azaroak 16, zapatua

12:30

Triki-bertso-potea, Algortako San Nikolas plazatik abiatuta.

14:30

Hiruka Egunaren aurkezpena, Algortako Azebarri Kultur Elkartean egoitza.

15:00

Bazkaria, bertoko produktuakaz egina (15 euro).

17:00

Bazkaloste animatua, bingo musikatua eta sorpresa gehiago!

18:30

Kontzertu akustikoa: Josu eta Unai.

eta bazkari goxo batez tripak aseko ditugu. Gogoratu, alde aurretik izena eman beharra dagoela, leku mugatua dago eta!

Bazkalostean, 17:00ak aldera (behin honaino ailegatuta ez dugu konpromisorik hartzen ordutegiak zehatz errespetatzeko) bingo musikatua egingo dugu bazkaltzera gerturatu eta gerora hurbildu gura duten guztiakaz, eta ondoren (18:30ean, demagun) Josu eta Unai bikotearen kantaldia hasiko da. Euskarazko kantu klasikoak eta ez hain klasikoak, guztiz ezagunak eta batere ezagun ez direnak, erritmo bizikoak eta apaltxoagoak, onak eta hobeak... gorputzak tregoa eskatzen duen arte. Kantaldirako sarrera doakoa izango da, beraz, aurreko ekitaldietara hurbiltzerik ez baduzu izan, lasai! Honakora gerturatu ahal izango duzu, esan bezala, 18:30etik aurrera, gutxi gorabehera.

PENTSA EUSKARAZ, PRENTSA EUSKARAZ. Horixe gure proposamena HIRUKAzale denentzat. Urte askoko tradizioaren oinarria da proiektu hau, hogeitaz baina gehiagokoa; Uribe Kostak merezi eta behar du euskarazko informazioa, kalitatezkoa, independentea eta kritikoa, eta horretarako ezinbestekoa da denon bultzada. Euskaraz pentsatu gura baduzu, euskarazko prentsa gura baduzu, gorde data: azaroak 16, HIRUKA Eguna, 12:30etik aurrera.

HIRUKA GAUA. Ikusiko zenutenez, eguneko egitaraua antolatu dugu azaroaren 16rako, beraz, gauerako ez dago ezer aurreikusita... ala bai? Bada, 2020an HIRUKA Gauda jaialdia egingo dugu, gaueko parranda egiteko. Laster argibide gehiago! ◀

Urriaren 30etik
Nafar hegoaldeko uza
euskarari puzka
azaroaren 20ra

**AGER
ALDIA**

ack ERRI GORA

**50€
BELTZA**
betikoa

ORBURUAK | ZAINZURIK | PIKILLO PIPERRAK | ARDOA
OLIBA-OLIO BIRJINA ESTRA | POTXAK | MAHATS-ZUKUA
ZAINZURI-KREMA | TEILAK | MELOKOTIA ALMIBARREAN
KARDUA | TOMATE FRIJITUA | PIKILLO MAMIA

**60€
BERDEA**
ekologikoa

ORBURUAK | ZAINZURI ZURIK | PIKILLO PIPERRAK
ARDOA | OLIO-OLIO BIRJINA ESTRA | POTXAK
MAHATS-ZUKUA | ARROZA | PASTA
BARAZKI-MENESTRA | OZPINA

**70€
ZURIA**
berezia

ORBURUAK | ZAINZURI ZURIK | PIKILLO PIPERRAK
ARDOA (KRIANTZA) | PATXARANA | EXTRA BRUT
POLBOROIAK | PATXARAN MANTEKATUAK
TXOKOLATEZKO ARROKAK | PIKILLO PIPER MARMELADA

ESKATU SASKIAK ETA SUSTATU EUSKALGINTZA NAFARROA HEGOALDEAN
SASKIEN BALIOAREN %25 BIDERATUKO DA ZONALDEKO IKASTOLEI, SORTZENI ETA AEK-RI LAGUNTZERA ETA, GAINERA, 'AGER VASCONUM' EAN EUSKARA PLAZARA ATERATZERA DATORREN EKIMEN BERRIA ABIAN JARTZERA.

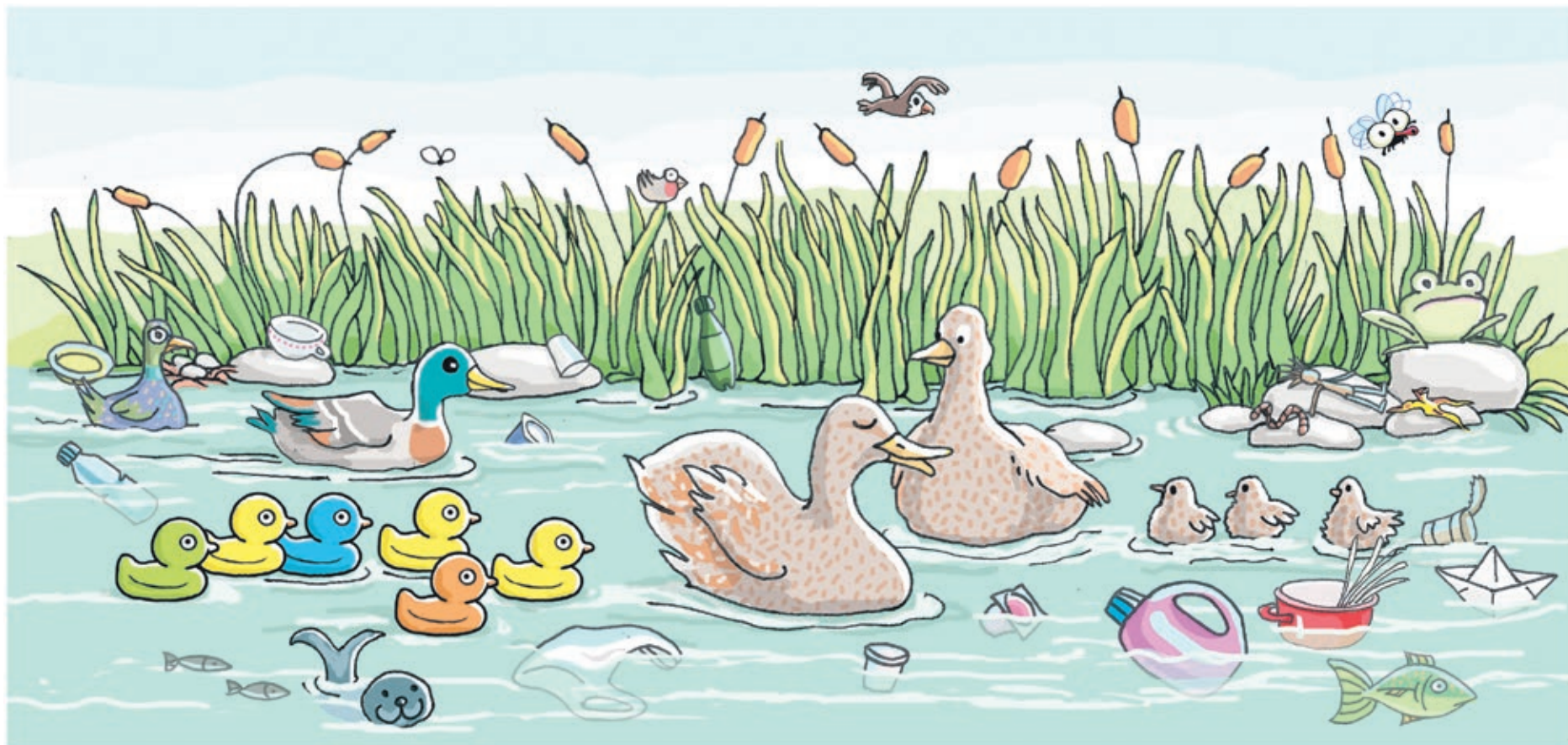
Hirukira olgetan

SOLUZIOAK:

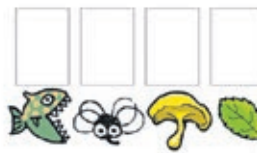
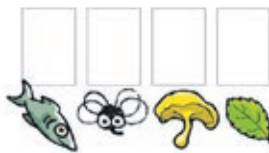
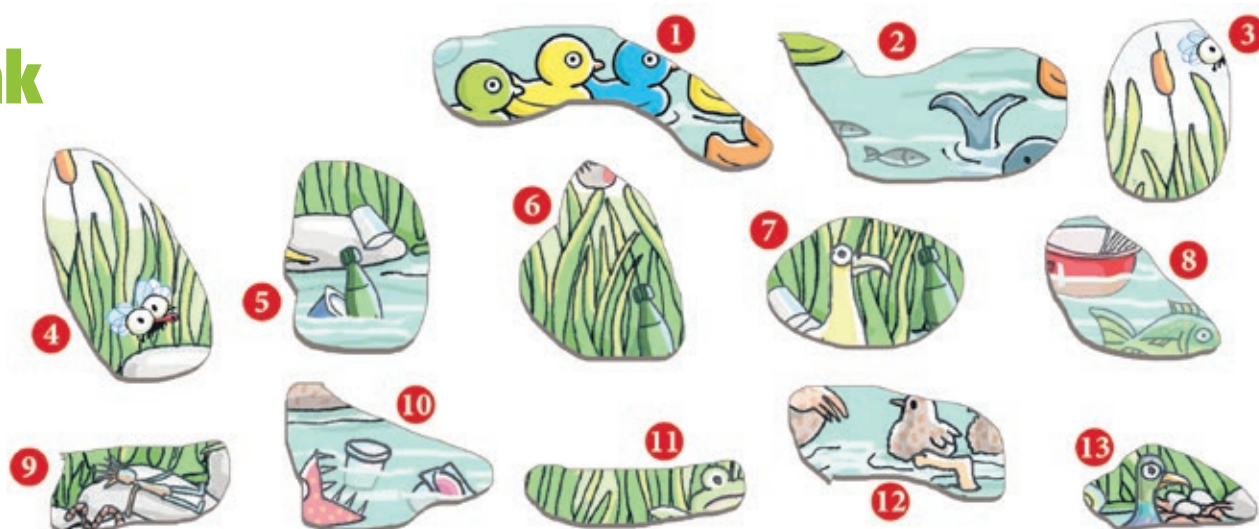
Arrotzak

Ibaietan eta erreketan aurkitu beharko ez genituzkeen elementu gehiegi dago paisaia honetan (gomazko ahatez gainera, gutxienez 16). Ikusten dituzu?

Irudi engainagarriak

Hamahiru zati hauetatik zortzi goiko iruditik hartuta daude eta gainerako bostak engainariak dira, hau da, oso antzekoak izan arren, ez datoz bat irudi nagusiagaz. Identifika itzazu.

Mezua

Iruditxo bakoitza dagokion hizkiaz ordeztu eta esaera zahar bat agertuko zaizu.

Pareak bai!

Hemengo elementu gehienak bikoiztuta daude. Batek, ordea, ez du parerik, eta beste bat hiru bider ageri da. Zein da bakana eta zein hirukoiztua?

Lehiaketa **Non dago?**

Uribe Kostako
irudi honetan
zer ageri den
igarriz gero,
beheko saria
irabaz dezakezu.

Argazkia NON egindakoa den badakizu?

Saria
Umeentzako
liburuak

Ibaizabal argitaletxeari esker, 2-3 urte bitarteko umeentzako hainbat liburu zozkatuko ditugu. Sari hori irabazi gura baduzu, azaroaren 19a (martitzena) baino lehenago bidali erantzuna, zure izen-deiturak eta harremanetarako bide bat hona: hiruka@hiruka.eus edo 944 911 337.

Hau da hau!

Hona hemen Maripurtzilen hatz erakuslea. Marraz ezazu zerbait, bere hatz puntaren gainean orekan, eta izan dadila ikusgarria, sekulako trebezia baitu.

Flashback **Leioaztarak** zuhaitz artean futbolean Urdulizen, 1968

UNAI BREA ▶

Ezin esan guztiz galdu denik, baina 60ko hamarkadaren amaieran gaur baino zabalduago zegoen lagunarteko (kuadrillen arteko, esan gura dugu) futbol-lehiaketak antolatzea Uribe Kostan. Argazki honetan Leioako lagun-talde bat ageri da, getxoztarren bat edo beste ere baduena, Urdulizera jokatzera joandakoa. 18-20 urte inguru zituzten garai hartan erretratuan ageri direnek.

Elizaren ondoko zelaian egindakoa da argazkia, Landa eremuan hain zuzen. Artean ez zegoen gerora Txozna tabernaren atzeko aldean egindako zelaia (oraindino atekak dituen), eta zuhaitz artean jokatzeko zituzten partiduak, enborrak erabiliz atek osatzeko. ◀

ARGAZKIAN:

Goian, ezkerretik eskumara: Jesus Rodriguez *Txus*, Bernardino de la Iglesia, Agustín Toledano *Gotzon*, Sabino Ayo *Niño*, Agustín Elorza [*].

Behean, ezkerretik eskumara: Luis Armando López, Manuel Brea, Paco Toledano, Jose Ignacio Rodriguez *Ojitos*.

RICARDO BREAK UTZITAKO ARGAZKIA

Uribitakora

ALBE

**Algortako
Bertsolari
Eskola**

TESTUA

Josu Landeta Egurrola

DOINUA

Ursus Tibetanus

ARGAZKIA

Hodei Torres

Gure etxe ondoko landa

*Seat, Volkswagen, Nissan, Citroën,
Renault, Peugeot eta Audi,
publizitate-algara ozenak
markak ohi ditu isuri.*

*Eredu ugari, kolore ugari,
urdin, berde, gorri, zuri...
Horra auto horia, lehen dotorea,
orain inora ezin mugi.
Lehen zeukan azal distiratsuak
badu hainbat kolpe eta zauri.*

*Auto kolpatu horrek badauka
gorpu ustel baten antza,
galduta dauka iraganeko
harrokeriaren martxa.
Hilerri daukan paisaiak ere
dena du sasi eta arantza,
sasoi batean solo eta landa
egun belar ustel latza;
lekutan dago txikerretako
asaba zaharren baratza.*

*Behin auto haien gisa kolorez
jantzi zen solo apaina,
egun landare arrotza dugu
begi aurrean iraina.
Tosu eraitsi ziguten arren,
horra eredu bikaina:
geroan hartu gura ezean
kolpeak, auto horrek a(d)ina,
ostera ere zabal dezagun
landa jorien usaina.*

hirukalagunen txokoa

Sari ederrak eskura!

Lehiaketa

Non dago?

Argazkian ikusten den Uribe Kostako txokoa zein den igartzen baduzu, beheko ikuskizun bietako batez gozatzeko sarrerak irabaz ditzakezu. Parte hartu!

Emanaldi bietako batera joan gura baduzu, azaroaren 15a (barikua) baino lehenago bidali erantzuna, zure izen-deiturak eta harremanetarako bidea hona (zein ikuskizunetarako sarrerak gura dituzun adierazi):
hiruka@hiruka.eus edo 944 911 337.

Sariak

Loops umeentzako antzezlan

Antzerkia euskaraz, 3 urtetik gorako umeentzat. Sarrera bikoitz bi zozkatuko ditugu. Azaroaren 24an, Sopelako Kurtzion.

Dom La Nenaren kontzertua

Producciones Serranori esker, hiru sarrera bikoitz ditugu emanaldi honetaz gozatzeko. Azaroak 24, Bilboko BBK Aretoan.

Zozketa

Errigoraren otzarak eskura!

«Nafar hegoaldeko uzta euskarari puzka», zazpigarrenez datorkigu Errigoraren lelo ezaguna, Erribera aldeko euskalgintzari laguntzeko udagoieneko kanpainaren berri ematera. Otzara bi ditugu zozkatzeko: betikoa eta ekologikoa. Ez galdu aukera!

Zozketan parte hartu gura baduzu, azaroaren 20a (eguztzena) baino lehenago bidali zure izen-deiturak eta harremanetarako bidea hona (adierazi zein otzara-mota irabazi gura duzun):
hiruka@hiruka.eus edo 944 911 337.

Zelan egin HIRUKAlagun?

Webgunean: hiruka.eus/harpidetza/laguna
Idatziz: hirukakoop@hiruka.eus
Deituz: 944 911 337 • 688 812 368

Urtean 35 euroren truke, Uribe Kostako euskarazko komunikazio-taldearen bultzatzailea eta partaidea izango zara.

hiruka EGUNA

AZAROAK 16

12:30

Triki-bertso-poteoa
San Nikolas plazatik abiatuta.

14:30

Hiruka Egunaren aurkezpena
Azebarri Kultur Elkartean.

15:00

Bazkaria
Bertoko produktuakaz egina.

17:00

Bazkaloste animatua
Bingo musikatua eta gehiago!

18:30

Kontzertu akustikoa
Josu eta Unai.

15€

ALBE

hiruka

Bazkarian izena emateko:

✉ publi@hiruka.eus

☎ 944 911 337

☎ 688 693 195

